

Nr. 7 — XVII aastakäik

September — 1936

JURIIDILINE AJAKIRI

Õ I G U S

TOIMETUS:

R. Räägo
peatoimetaja

**E. Ein, K. Grau, T. Grünthal, J. Kleesment, A.-T. Kliimann,
H. Kristal, E. Maddisoo, A. Palvadre, K. Parts, J. Uluots**

A. Mägi
toimetuse sekretär

S I S U.

Artiklid.

Valter Nõges: Tsiviilseadustiku 1936. a. eelnõu. Võrdlusjooni
1935. a. eelnõuga ja BES-e võlaõiguse osaga 313

Riigikohtu tegelus.

Administratiivosakond.

- Kas naisisiku suhtes, kes abiellunud teiskordselt enne Vabadussõda, on kohaldatav Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 42? 352
- Kas Ehitusseaduse § 177 märkus 2 nõue, et igasuguste ehitiste püstitamine linnas on lubatud ainult kinnitatud linna ehitusplaani järgi, on absoluutne? 352
- Kas linnavalitsuse otsuste peale antavaid kaebusi võib linnapea linnasekretäri seaduses ette nähtud korras ja viisil tagasi saata? 353
- Kas Linnamaksu seaduse järgi vabrikud ja tööstuslikud ettevõtted, mis ajutiselt on oma tegevuse katkestanud, kuid alies hoiavad oma endist iseloomu, kuuluvad maksustamisele ühistel alustel ehitistega, millel tööstuse iseloom puudub? 353
- Kas Hoolekande seaduse muutmise ja täiendamise seaduse (RT 1935 — 43) § 23¹ saab kohaldada juhtudel, kui toetuse andmine on lõpetatud enne selle seaduse määramise kehtima hakkamist, s. o. enne 1. maid 1935? 354
- Kas veeühingu liikmelt võlgu jäänud maksude sissenõudmisele administratiiv-sissenõudmise korras kuulub konstaabli ülesannetesse küsimuse otsustamine, kas isik, kellelt maksuvõlga nõutakse, on vastutav maksuvõlgade eest või mitte? 354
- Kas veeühingu liikmete kohustused lasuvad kinnisvaral reaalkoormistena? 354
- Kas piirivalves teenivad üleajateenijad on vabastatud kogukonna heaks võetavast isikumaksust? 355
- Millisest tähtajast tuleb arvestada kinnistumaksu viivitusraha, kas kinnistamise või lepingu sõlmimise momendist . . . 355
- Kas on õigus vannutatud maamõõtja abiliseks registreerida isikut, keel pole teoreetilist ettevalmistust ja maamõõtja kutses ning õigust? 356

Nr. 7 Juriidiline ajakiri „Õigus“ 1936

XVII aastakäik

Tsiviilseadustiku 1936. a. eelnõu.

Võrdlusjooni 1935. a. eelnõuga ja BES-e võlaõiguse osaga.

Valter Nõges.

§ 1. Sissejuhatus: I. Üldisi märkusi Tsiviilseadustiku 1936. a. eelnõu kohta. — § 2. Eelnõu üldosa: I. Seaduse kehtivus ja rakendamine (§§ 1—20); II. Isikud (§§ 21—94); III. Esemed (§§ 95—131); IV. Õiguste ja kohuste tekkimine, muutumine ja lõppemine (§§ 132—207); V. Õiguste teostamine ja kaitse (§ 208—212). — § 3. Perekonnaõigus: I. Abielu (§§ 213—354); II. Vanemad ja lapsed (§§ 355—419); III. Eestkoste ja hooldamine (§§ 420—527). — § 4. Pärimisõigus: I. Üldeeskirjad (§§ 528—541); II. Pärimise alused (§§ 542—742); III. Pärimise käik (§§ 743—844). — § 5. Asjaõigus: I. Valdus ja kinnistusraamat (§§ 845—893); II. Omand (§§ 895—1001); III. Piiratud asjaõigused (§§ 1002—1258). — § 6. Võlaõigus: I. Üldeeskirjad (§§ 1259—1648); II. Üksikud võlaõigused (§§ 1649—2125).

§ 1. Sissejuhatus.

I. Üldisi märkusi Tsiviilseadustiku 1936. a. eelnõu kohta.
— Käesoleva aasta septembris saatis Kohtuministeriumi kodifikatsiooniosakond saja viiekümnes eksemplaris laiali tutvumiseks ja arvamuste avaldamiseks Tsiviilseadustiku 1936. a. eelnõu, mis on koostatud Kohtuministeriumi kodifikatsiooniosakonna juures asuva tsiviilseadustiku-komisjoni poolt. Eelnõu on varustatud sisukorraga ning talle on lisandatud prof. J. Uluotsa poolt kirjutatud seletuskiri. Eelnõu §§-de all märgitud viited osutavad allikaid, mis on olnud eeskujuks või mida on kaalutud vastava §-i kujustamisel. Nende allikate nimetuste lühendite seletus on toodud Seletuskirja 3. leheküljel.

Tsiviilseadustiku 1936. a. eelnõu tahab olla meie tulevane Tsiviilseadustik enam-vähem lõplikul kujul. Ta koosneb

2127 §-st (2125 §-i + 15¹ ja 15² §), mis on jaotatud viide järgmisse raamatusse pealkirjade all: I raamat — Üldosa, II raamat — Perekonnaõigus, III raamat — Pärimisõigus, IV raamat — Asjaõigus ja V raamat — Võlaõigus. Nelja esimese raamatu aluseks on Tsiviilseadustiku 1935. a. eelnõu, mis oli Kohtuministeeriumi kodifikatsiooniosakonna poolt seisukoha võtmiseks laiali saadetud möödunud aasta aprillis ning mille kohta on ilmunud „Õiguses“ ülevaatlik kirjutis E. Eini, T. Grünthali ja M. Nurga sulest¹. Tsiviilseadustiku 1935. a. eelnõus on tehtud terve rida muudatusi ning täiendusi tsiviilseadustiku viimistlemise komisjoni poolt, kelle esimeheks on kohtuministri abi J. Raid, ettekandjaks prof. J. Uluots ning alalisteks liikmeteks riigikohtunik T. Grünthal ja Kohtuministeeriumi nõunik V. Nõges. Peale mainitute on komisjonitööst osa võtnud Siseministeeriumi juriidiliste isikute büroo juhataja E. Aron juriidilistesse isikutesse ning perekonnaõigusse puutuvate küsimuste arutamisel, vandeadvokaat H. Reiman-Poom perekonnaõiguse kohta käivate küsimuste kaalumisel ja prof. D. Grimm tema poolt eelnõu kohta esitatud arvukate märkuste läbivaatamisel, mis moodustavad 353 masinal kirjutatud lehekülge. Arvustusi ning täiendus- ja parandusettepanekuid Tsiviilseadustiku 1935. a. eelnõu kohta on Kohtuministeeriumile veel saatnud: Üürnikkude selts „Üürnik“ (3 lk.), Eesti Notarite Ühingu juhatus (7 lk.), H. Siimer (5 lk.), Eesti Naisliit ja Eesti Akadeemiliste Naiste Ühing (38 lk.), M. Kurfeldt-Jõeäär (5 lk.), Eesti Eugeenika ja Genealoogia Selts (9 lk.), Viljandi Ringkonnakohus (K. Tassa) (34 lk.) ja Tartu Õigusteadlaste Selts (3 lk.).

Need kui ka „Õiguse“ ning ajakirjanduse veergudel avaldatud arvustuslikud märkmed, samuti üksikute komisjoni-liikmete ettepanekud ongi selleks allikmaterjaliks, millest lähtudes on muudetud ning täiendatud Tsiviilseadustiku 1935. a. eelnõu. See oma parandatud vormis moodustab 1936. a. eelnõu neli esimest raamatut. Et soodustada 1936. a. eelnõu võrdlust 1935. a. omaga, selleks on paigutatud 1936. a. eelnõu §§-de numbrite järele sulgudesse 1935. a. eelnõu §§-de vastavad numbrid. Need normid, millede ette

¹ E. Ein, T. Grünthal, M. Nurg: Tsiviilseadustiku 1935. a. eelnõu. „Õigus“ 1935, nr. 6, lk. 241—297.

on märgitud sulgudesse 1936. a. numeratsiooni järel prim-, secunda- jne. §§-d, on uued ja nad ei esine 1935. a. eelnõus, erandatud vaid § 257 (256¹), mis kõneleb abielu lahutamisest abikaasade vastastikusel kokkuleppel.

Kui tsiviilseadustiku viimistlemise komisjoni ülesanne eelnõu nelja esimese raamatu suhtes võis piirduda ainult muudatuste ning täienduste tegemisega 1935. a. eelnõus, siis viimase raamatu suhtes tuli komisjonil paratamatult oma tegevuspiire-laiendada, sest 1935. a. eelnõus puudub võlaõigust käsitlev osa: see osa 1936. a. eelnõust tuli komisjonil koostada seetõttu juba tervikuna.

Küsimuse kaalumisel, kas võtta selle töö alusmaterjaliks BES-e vastav osa või kasustada selleks mõnd välismaa seadustikku või eelnõu, kaldus komisjoni üldine arvamus BES-e kasuks, ja seda järgmistel kaalutlustel. BES-e võlaõiguse osa on kõige kaalukam ning ühtlasi rahvusvahelisem osa BES-st seepärast, et ta on koostatud pandektiõiguse doktriini alusel, nagu kõik uuemad tsiviilseadustikkude obligatsiooniõiguslikud osad Euroopa mandri kultuuri piirkonnas. Kui ilmnebki erinevusi BES-e ja välismaiste tsiviilseadustikkude või nende eelnõude võlaõiguslikes normides, siis võib sageli õigustatult eelistada BES-t välismaistele seadustikele. Kõneleb ju BES-e kasuks tema seitsmekümne-aastane eluiga Eesti territooriumi valdavas osas ning rikkalik kohtupraktis ja rida teaduslikke töid, mis on tekkinud seoses temaga. Loomulik muidugi, et need normid BES-e võlaõiguse osast, mis on muutunud tsiviilkäibes kaotanud oma eluõiguse, tuleb kustutada ning vajaduse korral asendada uutega, nagu seda komisjon on teinudki. Peale nende tuli BES-e võlaõiguse osast välja jätta need §§-d, milles normitud küsimused olid leidnud juba lahenduse eelnõu esimeses neljas raamatus, eriti üldosas. BES-e võlaõiguse osast püsijäänud §§-de muutmisel ja täiendamisel on piirdunud komisjon kõige hädavajalikumaga, et jõuda oma tööga lõpule võimalikult lühema aja jooksul. Välismaisi seadustikke ning nende eelnõusid on seejuures eeskujuna kasustatud ainult ümmarguselt viiekümne §-i kujustamisel.

Enam kui sisuliselt on BES-e võlaõiguse osa muutunud eelnõus väliselt: uuendatud on selle osa süsteemi kui ka tema §§-de redaktsiooni. Arvestades võlaõiguse normide loogilist järjestust ning välismaa eeskujudest eeskätt Prantsuse-Ita-

lia obligatsiooniõiguse eelnõu ja Šveitsi obligatsiooniõiguse seadustikku [=Šveitsi obl.-õ.], on eelnõu võlaõiguse raamat jaotatud kahte ossa, milledest esimene moodustab võlaõiguse üldosa, sisaldades üldeeskirju võlaõiguse kui terviku kohta, kuna teine osa normib üksikuid tüüpilisemaid võlaõiguslikke vahekordi. Kui vaadelda veel nende osade alljaotisi, siis ilmneb silmanähtav erinevus eelnõu ning BES-e võlaõiguse süsteemi vahel. BES-e kõnesolevas osas osutus samuti vajalikuks teha terve rida redaktsioonilisi muudatusi: tuli teostada selle osa sõnastuslik kui ka terminoloogiline kokkukõlastamine eelnõu teiste osadega ning lisaks sellele ühendada paljusid seniseid üksikparagraafe üheks §-ks vastavate lõigete näol ja lahutada mõningaid seniseid lõigeteta §§-e lõigetesse.

Kõige selle töö tulemusena on eelnõu võlaõiguse raamat oma §§-de arvult tunduvalt lühem BES-e vastavast osast, sisaldades 867 §-i viimase 1694 §-i vastu. Et aga ümmarguselt võttes 700 §-i BES-e võlaõiguse osast on eelnõus edasi antud 300 §-i näol, millest igaüks koosneb BES-e 2—9 §-st, siis on seetõttu ka eelnõu kõnesolev raamat BES-e vastavast osast lühem ühe kolmandiku, mitte aga poole võrra, nagu see vahest esialgu paistab.

Õeldust nähtub, et eelnõu võlaõiguse raamat oma sisult rajaneb rohkem kui ükski teine osa eelnõust kehtivale õigusele.

Siit võib kerkida küsimus, kas ei oleks siis olnud otsarbekam jätta kehtima iseseisvalt BES-e võlaõiguse osa §§-de senise numeratsiooniga, lülitades vaid välja sellest ülearune ning tehes vajalikud parandused ja täiendused. Säärase teoviisi heaks küljeks on see, et ta võimaldab praeguste kommentaaride hõlpsat kasustamist §§-de senise numeratsiooni säilitamise tõttu, halbuseks on aga sel viisil eestindatava võlaõiguse seadustiku lünklikkus ning ebaterviklikkus.

Teise variatsiooni kohaselt oleks võinud võlaõigus moodustada omaette seadustiku oma iseseisva numeratsiooniga, nagu see on teostatud näiteks Šveitsis. See teoviiis oleks ehk end õigustanud ainult siis, kui võlaõiguse seadustiku väljatöötamisega oleks kavatsetud alata alles pärast tsiviilseadustiku teiste osade kehtima panemist. Kuid isegi sel korral ei oleks olnud meil vajadust kasustada seda viisi, sest võlaõigus moodustab tsiviilseadustiku eelnõu süsteemis viimase raamatu. Järelikult, teda on võimalik igal ajal liita tsiviilseadus-

tiku teiste osadega ja asendada tarviduse korral uuega, ilma et vajadust oleks teiste osade §§-de numeratsiooni muutmiseks.

Nii jäi järele kolmas võimalik tee, mille kohaselt kõnesolev osa peaks moodustama meie tulevase tsiviilseadustiku viienda raamatu. Arvestades eespool-eesitatud kaalutlusi ning seda, et viimatimainitud teoviisi kasutamisel saaksime teravikulise tsiviilseadustiku, mille üldosa tuleks kohaldamisele ka võlaõiguse kohta, otsustas komisjon lähtuda kõnesoleva osa väljatöötamisel just sellest viimasest moodusest.

Tsiviilseadustiku 1936. a. eelnõus on leidnud seega normimist kõik olulised tsiviilõiguslikud instituudid. Üksikasjalisema käsitletu osaliseks on neist saanud vähem muutliku iseloomuga instituudid. Teiste suhtes on piirdutud põhilisemate normide esitamisega, sest seadustehnilisest seisukohast lähtudes on õigem neid üksikasjades käsitleda erinovellides. Eelnõusse pole sisse põimitud puht-kaubandusõiguslikke institute, sest need peavad moodustama ainestiku eriseadustikule.

Eelnõu on BES-ga võrreldes nii mõnegi uue instituudi võrra rikkam. Mainitagu vaid näitena varasoetise, abielulahutuse, hoonestusõiguse, kinnisvõla, tagatishüpeteegi ning riigi ja riigiteenijate vastutuse instituuti. Paljusid BES-e institute on eelnõus oluliselt täiendatud. Kõigest sellest hoolimata on eelnõus siiski suudetud kõiki neid küsimusi, mis BES-s on normitud XXXVI + 4600 §-s, koos eesmainitud täiendustega kokku võtta 2127 §-i.

Mis puutub prof. J. Uluotsa poolt koostatud „Seletuskirja Tsiviilseadustiku 1936. a. eelnõu juurde“, siis olgu mainitud, et selle sissejuhatavad märkmed ja seletused nelja esimese raamatu kohta annavad üle tema poolt koostatud „Seletuskirja Tsiviilseadustiku 1935. a. eelnõu nelja esimese raamatu juurde“ paranduste ja täiendustega, mis tingitud nende raamatute hilisematest tähtsamatest muudatustest ning §§-de numeratsiooni muutmisest, kuna seletused viienda raamatu kohta esinevad esmakordselt.

Tsiviilseadustiku 1936. a. eelnõu on saadetud laiali sooviga, et asjaomased asutised ja isikud esitaksid tema kohta oma arvustavad märkmed Kohtuministeeriumi kodifikatsiooniosakonnale hiljemalt 1. detsembriks s. a. Arvamuste aval-

damiseks määratud suhteliselt lühikest tähtaega peaks küll õigustama eeskätt see asjaolu, et 1936. a. eelnõu võlaõigusliku normid oma valdavas enamikus on pärit BES-st ja et tema neli esimest raamatut ei erine palju 1935. a. eelnõust, mis on saadetud asjaomastele ringkondadele tutvumiseks juba poolteist aastat tagasi ja mille üksikud algusosad, ehkki nad esinevad 1935. a. eelnõus tublisti muudetud ja täiendatud kujul, on avalikkusele kättesaadavaks tehtud juba kümme aastat tagasi². Kõigele sellele lisandub kavatsus eelnõu seadusena kehtima panna võimalikult pea.

Alljärgnevate ridade ülesanne on anda lühike ülevaade neist olulisemaist muudatusist ning täiendusist, mis esinevad 1936. a. eelnõu neljas esimeses raamatus võrreldes 1935. a. eelnõuga ning viiendas raamatus võrreldes BES-e vastava osaga. Käesolev kirjutis koos E. Eini, T. Grünthali ja M. Nurga eesmainitud artikliga tohiks pakkuda esialgse, sissejuhatava ülevaate Tsiviilseadustiku 1936. a. eelnõust, kergendades seega tutvumist temaga ning seisukoha võtmist tema suhtes. Et seda enam hõlbustada, selleks on alljärgnevas ülevaates kinni peetud eelnõu süsteemi järjekorrast.

§ 2. Eelnõu üldosa.

I. Seaduse kehtivus ja rakendamine (§§ 1—21). — Selles osas on kõigepealt täiendatud 2. §-i, milles määrustatakse isiku õigus- ja teovõimet, uue 2. lõikega, kusjuures endine 2. lõige on paigutatud 3. lõike kohale. Uus lõige moodustab erandi sama §-i 1. lõikele, mille järgi isiku õigus- ja teovõime määratakse üldreeglina tema elukohta seadusega. Uue erandnormi kohaselt otsustatakse isiku teovõime üle, kui ta teostab õigustoimingut Eestis, siin kehtiva seaduse järgi ka siis, kui tal ei ole elukohta Eestis, kuivõrra seadus ei määra teisiti. Teisiti on määrustatud näiteks mõningate perekonnaõiguslike toimingute suhtes (vt. § 4). Kõnesoleva erandnormiga kaitstakse Eestis elavaid kodanikke välismaal elukohta omavate isikute vastu, kes võiksid selle normi puudumisel taotella Eestis teostatud ning Eesti seaduste järgi kehtiva toi-

² Vt. Kohtuministeeriumi kodifikatsiooniosakonna poolt trükitis avaldatud kaht järgmist eelkava: 1) Tsiviil seadustik. Pärandusõigus. Tallinn, 1926. 2) Tsiviil seadustik. Üldosa ja perekonna õigus. Tallinn, 1926.

mingu tühistamist, kui nad võivad tõendada, et nad oma elukoha riigi seaduste järgi on teovõimetud³.

Edasi on sama osa täiendatud 14. §-ga, mille järgi nõuetele lubamatuist tegudest on rakendatav selle teo kordasaatmise koht, ning §§-ga 15¹ ja 15², mis normivad seaduse kehtivust ajas nii objektiivõiguslikult kui ka subjektiivõiguslikult. Neist § 15¹ sisaldab selle küsimuse lahendamiseks üldreeglit, kuna § 15² esitab erandnormi, mida tuleb vajaduse korral edasi arendada kas tsiviilseadustiku või üksikute eriseaduste kehtimapaneku seadusis. Ja lõpuks on täiendatud 17. §-i algust normiga süstemaatilise tõlgendamise üldpõhimõtte kohta.

II. Isikud (§§ 21—94). — Selles osas on suurema selguse saavutamiseks ümber redigeeritud 23. §, millest peaks nüüd selgesti nähtuma, et hoolekandekohus asub vähemalt 18 aastat vanaks saanud alaealise täisealiseks tunnistamise küsimuse arutamisele alles siis, kui alaealine on seda oma vanemate või eestkostjate nõusolekul isiklikult palunud. 30. §-i 3. punktis on asendatud mõiste „liigjoomine“ laiemasisulise mõistega, mis väljendatud sõnadega „uimastavate ainete liigtarvitamine“.

Terve rida muudatusi on tehtud juriidilisi isikuid käsitlevas peatükis (§§ 55—94). Nii on lisandatud 55. §-i 1. lõikesse, 58. §-i, 64. §-i 2. lõikesse ja 81. §-i sõnad „kuivõrd eriseadus ei määra teisiti“, millega rõhutatakse seda, et tsiviilseadustik sisaldab juriidiliste isikute kohta üldreegleid, mille ees tulevad rakendamisele eriseaduste vastavad normid⁴. Sama põhimõtet väljendab ka 62. §, mis asendab 1935. a. eelnõu 63. §-i. Selle kohaselt tulevad juriidiliste isikute üksikute liikide kohta eeskätt kohaldamisele nende kohta antud eriseadused. Edasi on lisandatud 70. ja 84. §-i 1. lõikesse ning 71. ja 76. §-i 2. lõikesse sõnad „olenemata põhikirjast“, mille-

³ Vt. selle küsimuse kohta U. L e n d e r: Rahvusvahelise eraõiguse normidest Tsiviilseadustiku eelnõus. „Õigus“ 1936, nr. 3, lk. 140 jj. ning seal osundatud kirjandust.

⁴ Sääraste eriseadustena tulevad näit. eelnõu 55. §-i 1. lõike ees kohaldamisele Sihtasutuste seaduse (RT 1934, 19, art. 131; 1935, 83, art. 700) 14. § ja Kirikute ja usuühingute seaduse (RT 1934, 107, art. 840; 1935, 57, art. 526) 2. ja 12. §; eelnõu 58. §-i ees — Ühingute ja nende liitude seaduse (RT 1926, 37, I, 72) 10. § ja Kooperatiiv-ühingute ja nende liitude seaduse (VSKK 1917, 72, art. 414) 3. §.

dega omistatakse eelnõu kõnesolevas peatükis neile normidele, kus need sõnad esinevad, pretseptiivsete eeskirjade tähendus, millised tulevad kohaldamisele vaatamata sellele, et juriidilise isiku põhikirjas peaks olema normitud teisiti. Säärased normid on ette nähtud juriidilise isiku liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks. Muudetud on 59. §-i, mille uue redaktsiooni kohaselt võib juriidilise isiku elukohaks olla ainult tema juhatuse või juhatust asendava organi asukoht. Samuti see norm on pretseptiivse iseloomuga. Ümber redigeeritud on ka 64. §-i 2. lõige, mille järgi nüüd üldreeglina on vajalik ühingu asutamiseks vähemalt seitse isikut, liidu asutamiseks aga vähemalt kolm juriidilist isikut. Järelikult, ühingu asutajaiks ei tarvitse üksnes olla füüsilised isikud, vaid asutajate hulka võivad kuuluda ka juriidilised isikud, nagu see ongi meil kehtiva õiguse järgi lubatud vabatahtlikkude tuletorje-ühingute suhtes⁵. 77. §-i kohaselt võib iga liige tõsta kohtulikku vaidlust oma organisatsiooni säärase otsuse vastu, mille poolt ta pole hääletanud, ühe kuu jooksul otsuse teadasaamise päevast arvates. Sellele reeglile on nüüd lisandatud sõnad: „igal juhul aga mitte hiljem kui üks aasta otsuse tegemisest arvates“, mis aitab kaasa suurema stabiilsuse loomisele organisatsiooni elus. Kehtiva õiguse järgi võidakse teatavil juhtudel sulgeda organisatsiooni administratiivorgani otsusel, nagu näiteks kaitsevõgede ülemjuhataja poolt kaitseisukorda kuuluval maa-alal⁶. Seda juhtu ei näe ette 1935. a. eelnõu, mistõttu osutus vajalikuks teha sellekohased täiendused §§-des 81, 83 ja 88. Esimene neist tundis seni organisatsiooni sundlõpetamist ainult kohtuotsusel. Nii tuli nüüd sellele normile lisandada sõnad: „kui võrd eriseadus ei määra teisiti“. 83. §-s määrustati täiendavalt, et organisatsiooni sundlõpetamise korral määratakse likvideerijad administratiivkorras. See on ka arusaadav, sest vaevast vastaks sundlõpetamisega taoteldavale eesmärgile usaldada organisatsiooni likvideerimine neil juhtudel organisatsiooni enese poolt valitud või valitavale organile. Ning lõpuks, 88. §-i viimase lõike uue sõnastuse kohaselt on kohustatud teatama registreerimisasutisele organisatsiooni

⁵ Vt. Tuletõrje seaduse 11. §-i 1926. a. redaktsioonis (RT 1926, 85, I, 91).

⁶ Vt. Kaitseisukorra seaduse 9. §-i 7 p. 1935. a. redaktsioonis (RT 1935, 20, art. 187).

likvideerimise lõpust tema kustutamiseks registrist tegevuse vabatahtliku lõpetamise korral likvideerijad, konkursi lõpust asjaomane kohus ja sundlõpetamise puhul vastav ametiasutis. Selle normiga hoitakse ära „surnud organisatsioonide“ püsimine ühingute ja nende liitude registris.

Tunduv kärpimine on teostatud sihtasutisi käsitlevas osas. Küsimuse kaalumisel, kas normida üksikasjaliselt sihtasutise asutamist ja lõpetamist, tema tegevuse korraldamist ning järelevalvet selle üle tsiviilseadustikus või eriseaduses, jäi komisjon peatuma praktilisil kaaluftlusil just viimasel seisukohal. Sellekohaselt määrabki 94. §, et eelloendatud küsimuste korraldamine toimub eriseaduses. Säärase §-i sissevõtmise tagajärjel tuli 1935. a. eelnõust kustutada 91. §-i 2. lõige, 92. §-i 1. ja 2. lõige, 93. §-i 2. lõige, 94. §-i 2. ja 3. lõige ning 95. § tervikuna. Tegelikult elu nõuete kohaselt on tulnud täiendada 93. (96.) §-i, mille kohaselt sihtasutis kuulub nüüd lõpetamisele mitte ainult neil juhtudel, kui tema eesmärk kaob või osutub seaduse, avaliku korra või heade kommete vastaseks, nagu seda ette näeb 1935. a. eelnõu, vaid ka siis, kui sihtasutise alusvara hävib või muutub eesmärgi taotlemiseks liiga väikeseks.

Peale eelmainitud §§-de on isikuid käsitlevas osas muudetud ning täiendatud veel 29., 31., 43., 60., 61., 67., 68., 78. ja 85. §-i.

III. Esemed (§§ 95—131). — Selle osa olulisemad muudatused on tehtud vilja kohta käivas instituudis (§§ 113—120). Ei tehta enam vahet viljade vahel selle sõna laiemas ning kitsamas mõttes. See vananenud liigitelu on pärit BES-st. Viljale on antud uus definitsioon, mille kohaselt tuleb nüüd vilja all mõista iga kasu, mida saadakse teatava asja loomukohasest tarvitamisest (§ 113). Viljad on liigitatud kahte liiki: looduslikeks ja tsiviilseiks. Loodusviljaks loetakse asja saadusi, mis on tekkinud asjast loodusjõul kas inimese kaasabil või ilma selleta, tsiviilviljaks aga tulusid, mida asi annab eriliste õigussuhete tõttu (§ 114). Ära on jäetud loodusvilja liigitamine loodusviljaks kitsamas mõttes ning tööstusviljaks, mis ei oma juriidiliselt mingit tähtsust. Vastavalt sellele on kustutatud 115. §-i 1. lõige. Edasi on asju käsitlevas osas tehtud mõningaid muudatusi §§-des 95, 96, 98 ja 116 ning täpsustamisi §§-des 106, 109 ja 130.

IV. Õiguste ja kohuste tekkimine, muutumine ja lõppemine (§§ 132—207). — See osa on üks neist, kus on tehtud kõige enam muudatusi ning täiendusi. Täiesti uutena on siia lisandatud peamiselt Saksa tsiviilseadustiku [=BGB] eeskujul §§-d 140—144, mis käsitlevad tühiseid ja vaieldavaid toiminguid. Oma sisult moodustavad vaieldavad toimingud eelnõu järgi tühiste toimingute alaliigi. Peamine erinevus nende vahel seisab selles, et vaieldavate toimingute tühistamist võivad taotella ainult seaduses ettenähtud isikud, ja seda ainult kohtu korras, toimingute tühisusele aga võib viidata iga asjast huvitatud isik, kusjuures üldreeglina säärase toimingu tühistamiseks pole vaja esitada hagi. Veel enam: seaduses ettenähtud piirides peab kohus tunnistama tühise toimingu kehtivuseks ka ilma sellekohase viiteta. Kui aga tühise toimingu kehtivuseks tunnistamiseks on nõutav hagi esitamine, siis selleks määratud tähtaja möödumisega ei kao üldreeglina kostjal iseenesest õigus esitada hagejale vaiet toimingu tühisuse kohta. Tühine toiming ei too enesega üldreeglina kaasa mingeid õiguslikke tagajärgi. Vaieldav toiming aga, kuni ta pole tunnistatud kohtu poolt tühiseks, on täiesti kehtiv. Kui ta aga on tühistatud, siis loetakse ta kehtivuseks üldreeglina ikkagi algusest peale, ning tema tühisusele võib viidata igaüks, kuivõrra seadus pole teinud erandeid kolmandatele heausklikkudele omandajatele. Tühiseks resp. vaieldavaks loetakse eelnõu järgi mitte ainult praegu kasustatud terminitega nimetatud toimingud, vaid ka need, mis on tühised resp. vaieldavad seaduse mõtte järgi.

155. §-i on täiendatud uue 1. lõikega, milles antakse simuleeritud toimingute mõiste BGB 117. §-i sisu kohaselt. Sama §-i endisest 1. lõikest, mis on nüüd viidud järgmiseks lõikeks, on kustutatud lause: „Näilik tehing on maksev ainult niivõrd, kui see on vajalik tõeliselt tahetud tehingu jõushoidmiseks“, mis sisaldab seesmiselt vastuolulise normi, sest dissimuleeritud toimingule jõu omandamine ei saa mingil määral sõltuda simuleeritud toimingust, mis loetakse alati tühiseks. 156. §-st kustutati sisuliselt tõsiseid kahtlusi tekitanud 2. lõige, mis võimaldas olulise eksituse, pettuse või sunduse tagajärjel tehtud tahteavalduse tühistamist ainult hagi korras, ja sedagi ainult lühendatud tähtaja jooksul. Olgugi et selle küsimuse säärase lahenduse kasuks võib tuua kaaluvaid pooltväiteid, otsustati siin siiski jääda üldkorra juurde, mille järgi sää-

raste tahteavalduste tühistamist võib taotella nii vaide kui ka hagi korras, ja seda tavalise kümneaastase tähtaja jooksul. Tsiviilkäibe seisukohast tuleb pooldada viimast lahendusviisi, sest ta on kannatanud poolele üldiselt kasulikum, kaubanduslikus käibes aga, kus on vajalik õigusvahetkordade rutuline selgus ja kindlus, tuleks eelistada esimest, s. o. 1935. a. eelnõu oma.

Eksimust käsitlevat alljaotist (§§ 157—161) on kõigepealt täiendatud eksituse mõistega, lugedes eksituseks nii olude mitteteadmist kui ka neist ebaõiget ettekujutamist (§ 157). Šveitsi obl.-õ. 157. §-i eeskujul on täiendatud 160. §-i uue 2. lõikega, mille järgi toimingust osavõtja, kes on eksinud, ei või keelduda toimingu täitmisest, kui vastaspool nõustub toimingut mõistma nagu ta ise. Samuti peeti otstarbekohaseks täiendada kõnesolevat alljaotist BGB 120. §-i ja Šveitsi obl.-õ. 27. §-i eeskujul uue 161. §-ga, mis käsitleb tahteavalduse ebaõiget edasiandmist isiku poolt, kellele see oli tehtud ülesandeks.

162. §-s on täpsustatud pettuse mõistet ning asendatud 3. lõige, mis on pärit BES-e 2979. §-st ning sisaldab *de lege ferenda* mittevastuvõetava normi, uuesisulise lõikega, mille järgi petetud pool neil juhtudel, kui ta ei nõua pettuse tagajärjel tehtud toimingu tühistamist, on õigustatud ikkagi nõudma tasu kahju eest, mis ta pettuse tagajärjel kandnud.

Näilise vastuolu kõrvaldamiseks, mis mõne arvustaja arvates olevat 178. ja 180. §-i vahel, viidi 180. §-i endine 1. lõige 178. §-i 2. lõikeks. Nüüd peaks olema küll täiesti selge, et eelnõu säilitab siin BES-le ning rooma õigusele omase retrotraktsiooni põhimõtte, mille järgi edasilükkava tingimuse all tehtud toimingu tagajärjed jõustuvad selle tingimuse täitumisel üldreeglina toimingu tegemise hetkest, mitte aga tingimuse täitumise momendist, nagu see on läbi viidud BGB 158. §-s.

1935. a. eelnõu kõnesolevas osas on kustutatud tervikuna 188. ja 199. § (1935. a. numeratsioon). Esimene neist on paigutatud võlaõiguse üldeeskirjadesse §§-dena 1299 ja 1300, kus ta loomulikult koht. Mis puutub 199. §-i väljajätmisse, siis see on tehtud sisulistel kaalutlustel. 199. § käsitleb toimingute autentilist tõlgendamist ja seda pealegi puudulikult. Et seda liiki tõlgendamine pole kohuslik ei kolmandatele isikutele ega ka kohtule, vaid on viimasele ainult materjaliks

antud toimingu tõelise sisu selitamisel, mistõttu ta polegi tõlgendamise iseseisev liik, seepärast uuemad seadusandlused teda üldse ei maini. Neilsamadel kaalutlustel on ta ka välja jäetud eelnõust.

Peale eelmainitud §§-de on õiguste ja kohuste tekkimist, muutumist ja lõppemist normivas osas muudetud ja täiendatud veel järgmisi §§-e: 134, 138, 146, 148—151, 153, 158, 164, 165, 168, 170—172, 176, 183, 184, 187—189 ja 202—204.

V. õiguste teostamine ja kaitse (§§ 208—212). — Mõni eelnõu arvustajaist on soovitanud seda osa täiendada normidega häda seisundi (*Nolstand*) ja oma abi (*Selbsthilfe*) kohta kas BGB §§-de 228—231 või Sveitsi obl.-õ. 52. §-i 2. ja 3. lõike eeskujul. Komisjon asus selle ettepaneku suhtes eitavale seisukohale, mitte pidades soovitavaks ega vajalikuks meie oludes ette näha neid institute tsiviilkäibe jaoks. Pealegi oleksid need instituudid nende sissevõtmisel tsiviilseadustikku vastutus olus KrS-ga, mis tingiks viimase muutmise. Muudatusi ja täiendusi on selles osas tehtud ainult 210. ja 211. §-s, millede juures pole tarvidust siinkohal lähemalt peatuda.

§ 3. Perekonnaõigus.

I. Abielu (§§ 213—354). — See on teine osa eelnõust, milles on tehtud kõige enam muudatusi ning täiendusi ja seda eriti abikaasade varaõigust käsitlevas peatükis.

Olgugi et mitmelt poolt on soovitatud kihluse kui iganud instituudi kohta käivate §§-de kustutamist eelnõust, pidas komisjon siiski otstarbekaks selle instituudi sissejätmist eelnõusse peamiselt nende õiguslike tagajärgede pärast, mis kihlus kihlatuile, eriti pruudile kaasa toob. Kihluse-instituudi esimese, nimelt 219. §-i moodustavad 1936. a. eelnõus 1935. a. eelnõu 217. ja 218. § ning 219. §-i 1. lõige osaliselt ümberredigeeritud kujul. Uue redaktsiooni kohaselt kihlus; et olla kehtiv, peab olema teatavaks tehtud kolmandatele isikutele, ja seda tingimata kihlujate enesetehtel. 219. §-i uue sõnastuse kohaselt kaotab kihlus oma kehtivuse mitte ainult siis, kui kihlusele ei järgne abielu sõlmimine hiljemalt ühe aasta kestel, nagu seda näeb ette 1935. a. eelnõu, vaid ka siis, kui üks või mõlemad kihlatuist tühistavad kihluse. 1935. a. eelnõu 224. §-i järgi on kihlatud

pruut, kes on oma peigmehega suguliselt kokku elanud ja sellest rasedaks jäänud, õigustatud nõudma abielu sõlmimist kohtu teel ühe aasta jooksul kihluse lõpetamisest arvates. See norm on säilitatud ka 1936. a. eelnõu 225. §-s, kuid temale on lisandatud sõnad — „kui mõjuvad põhjused pole vastu“. Missugused need mõjuvad põhjused on, see on jäetud kohtupraksise otsustada. Et säärase kooselu tagajärjel sündinud lapse õiguslikud huvid ei kannataks sel juhul, kui ema „mõjuvail põhjusil“ jääb lahutatud abielunaiseks tunnistamata, selleks on täiendatud 225. §-i 2. lõiget, mille järgi nüüd säärasel lapsel on kõik seaduslikus abielus sündinud lapse õigused ka sel juhul, kui ei järgne ema tunnistamist lahutatud abielunaiseks.

Kui mehe perekonnanimele on lisandatud naise perekonnanimi, siis kaotab mees 239. §-i täiendatud 3. lõike ning 259. §-i uue 4. lõike järgi õiguse kasustada naise perekonnanime oma perekonnanime kõrval nii abielu tühiseks tunnistamise kui ka abielu lahutuse korral.

Eelnõu koostajate mõtte kohaselt peaks 255. §, kui ta kõneleb abielulise vahekorra rüvetamisest abielukohuste raske rikkumisega või autu või kõlvatu teoga, hõlmama nii kehtiva Abielu seaduse⁷ 27. §-s abielu lahutuse põhjustena loendatud liigjoomise, pillamise, kiimaluse, kõlvatu elu ja loomuvastased pahed, kui ka sama seaduse 28. §-s lahutus põhjustena märgitud lubamatud teod oma perekonna suhtes ülalpidamise kohustuse tahtlikult hooletusse või täitmata jätmise näol ning teise abikaasa isiku vastu, nagu auteotus, julm kohtlemine, kavatsus tervist rikkuda, vabadust või elu võtta. Eelnõu arvustajate arvates võivat aga siiski tekkida vaidlusi ja lahkarvamisi selle kohta, mida mõista nimelt abielukohuste raske rikkumise all ja kas selle alla kuulub ülalpidamise hooletusse jätmine, julm kohtlemine, abikaasa au teotamine jne. Seepärast soovitatakse 255. §-i täiendamist kehtiva Abielu seaduse 28. §-s toodud abielu lahutus põhjuste loendiga. Ehkki komisjoni arvates peaks eelnõust juba küllalt selgesti nähtuma, mida tuleb mõista abielukohuste raske rikkumise all, eriti kui silmas pidada 265. ja 271. §-i, otsustati siiski igasuguste lahkarvamuste vältimiseks

⁷ Riigikogu poolt 27. oktoobril 1922. a. vastuvõetud Abielu seadus: RT 1922, 138, I, 88.

täiendada 255. §-i uue 2. lõikega, milles öeldakse, et abielukohuste raskeks rikkumiseks loetakse muu hulgas ka julma kohtlemist, mille suhtes võib veel kuidagi kahtlus tekkida seoses kõnesolevaga. Kehtiva Abielu seaduse 28. §-i 2. lõike eeskujul on täiendatud 255. §-i uue 3. lõikega, mis piirab sama §-i põhjal esitatavaid abielulahutuse hagnosisid lühendatud aegumistähtajaga, nagu see on ette nähtud ka 247. §-i 2. lõikes abielu rikkumisest tulenevate abielulahutuse hagide suhtes. 255. §-i 3. lõige sisaldab kehtiva Abielu seaduse 28. §-i 3. lõike eeskujul uudsusena veel seda, et andestamine võtab õiguse abielulahutust hageda. Sama norm on lisandatud ka 256. §-le uue 2. lõikena.

1935. a. eelnõu ei kohusta abielulahutusel süüdlaseks pooleks tunnustatud abikaasat maksma teisele abikaasale elatist, peamiselt selle põhjendusega, et juba abielu kestel on abikaasade õigused ja kohused võrdsed ja et abielu lahutamisel neist kumbki saab üldreeglinas tagasi oma säilinud vara ning abiellutoodud vara juurdekasvamisel veel osa soetisest. 1936. a. eelnõu on asunud antud küsimuses vastupidisele seisukohale. Ta kohustab BES-e 124. §-i eeskujul oma 262. §-s abielulahutusel süüdlaseks pooleks tunnustatud abikaasat andma süütule abikaasale kohast ülalpidamist vajaduse piirides. Sellekohase vajaduse äralangemisega, samuti uuesti abiellumisega kaotab süütu abikaasa õiguse nõuda elatist. Kõnesolev muudatus on tehtud eelnõus selleks, et ära hoida abielulahutuste arvu tõusu: süüdlasest-abikaasa vabastamine süütu abikaasa alimenteerimise kohusest soodustaks abielulahutust just süüdlasele poolele. Seda ei saaks kuidagi loomulikult ega soovitatavaks pidada.

Abikaasade üheõigusluse põhimõtte järjekindlamaks läbi viimiseks on 270. §-i täiendatud selles mõttes, et kui ühel abikaasal äraoleku või haiguse tõttu pole võimalik oma õiguslikke toiminguid ise teostada ning tal puudub volinik või seaduslik esindaja, siis on teine abikaasa õigustatud seda abikaasat esindama, kuid 1936. a. lisanduse kohaselt ainult edasilükkamata vajaduse korral.

Tegelikus elus on olnud juhtumeid, kus üks abikaasa on keeldunud ülal pidamast teise abikaasa eelmisest abielust põlvnenud alaealisi lapsi. Säärane nähtus pole kokkukõlas abielu kui sotsiaalse instituudi põhilise otstarbega: ühendatakse ju abiellumisega mees ja naine abielulisse koosellu

vastastikuseks toetamiseks ja laste saamiseks ning kasvata-
miseks (§ 265). Seetõttu osutus vajalikuks täiendada 271 §-i
normiga, mille järgi abielulise kooselu ülalpidamise hulka,
mille soetamisele on kumbki abikaasa kohustatud kaasa
aitama oma võimeid mööda, kuulub ka toetus, mida üks
abikaasa on kohustatud andma vajaduse korral teise abi-
kaasa laste kasvatamiseks.

Parema süsteemi saavutamiseks on abikaasade vara-
õigust käsitlevas peatükis 1. ja 2. jagu ümber asetatud: 1. jagu
kõneleb nüüd „Varavahekordadest üldse“ (§§ 278—287),
2. jagu aga — abiellu toodud varast ja kaasavarast (§§ 288 —
—293). Seoses säärase muudatusega on osutunud vajalikuks
ümber paigutada mõningaid §§-e⁸. Uues 1. jaos on kõige-
pealt täpsustatud 281. §-i redaktsiooni. Edasi on täiendatud
284. §-i normiga, mis nõuab abielulepingu sõlmimiseks nota-
riaalkorda. See on kahtlemata poolte eneste kui ka kolman-
date isikute huvides. Endise 1., praeguse 2. jao pealkirja muut-
mise tõttu tuli sellest jaost üle viia nüüdsesse 1., endisse
2. jakku §§-d 286 (280) ja 287 (281). Peale selle tuli neis
§§-des teha muudatusi ja täiendusi.

286. §-st, mis käib erivara kohta, on kustutatud 1. lõige.
Selles on määrastatud erivara mõiste järgmiselt: „See osa
kummagi abikaasa varast, mis ei kuulu teise abikaasa valit-
semisele ega kasutamisele, samuti kaasavara, olgu varavahe-
kord abikaasade vahel milline tahes, loetakse vastava abi-
kaasa erivaraks.“ Antud definitsioon näib olevat mõnes suht-
tes ebatäpne. Sõnad „mis ei kuulu teise abikaasa valitsemi-
sele ega kasutamisele“ võivad esialgu tekitada arusaamise,
nagu tuleks erivara all mõista ainult seda osa kummagi abi-
kaasa varast, mida vastav abikaasa ise tegelikult valitseb ja
kasustab. Kahtlemata pole siin tahetud säärast mõtet väljen-
dada, sest sama §-i 2. lõike 1935. a. redaktsioonis öeldakse,
et „erivara kohta tulevad vastavalt rakendamisele varalahu-
suse korral abikaasade vara kohta käivad eeskirjad“. Vara-
lahususe puhul aga võib üks abikaasa oma vara tervelt
või osaliselt anda teise abikaasa valitseda, mis vahekorda
ta võib iga hetk omal äranägemisel lõpetada [§ 352 (350)].
Siin on vaid tähtis, et abikaasale kuuluks selle vara suhtes ise-

⁸ Vt. §§ 276 (end. 282 ja 275, 2. lõige), 277 (283), 285 (284), 286 (280),
287 (281).

seisev kasustamise ning käsustamise õigus. Ehk teiste sõnadega: erivaraks tuleb lugeda see osa kummagi abikaasa varast, mis seaduse või abielulepingu järgi ei kuulu teise abikaasa valitsemisele ega kasustamisele. Järelikult, siia ei saa kuuluda kaasavara, mis on määratud abielulise kooselamise ülalpidamise toetamiseks (§ 289), sest see läheb seaduse järgi mehe valitsemisele varaühenduse nende eeskirjade alusel, mis käivad naise abiellu toodud vara kohta, kuivõrra abielulepingus pole määratud teisiti⁹. Arvestades neid ebatäpsusi ning seda, et eelnõus pole mingit tarvet anda erivara legaalse definitsiooni, otsustati see eelnõust kustutada. Seetõttu osutus vajalikuks täiendada kõnesoleva §-i 2. lõiget, mis omandas järgmise redaktsiooni: „Abikaasa vara selle osa kohta, mis abikaasade varavahekorras loetakse erivaraks, tulevad vastavalt rakendamisele varalahususe korral abikaasade vara kohta käivad eeskirjad.“

2. jagu, mis käsitleb abiellu toodud vara ja kaasavara, on täiendatud kaasavara kohta käivas osas. 289. §-le on lisandatud kaks uut lõiget, mis lubavad kaasavara ette näha abikaasade igasuguse varavahekorra juures ning mis võimaldavad kaasavara koosseisu kandmist perekonnaseisuregistrisse sellekohase nimekirja alusel. Päril uutena esinevad selles osas §§-d 292 ja 293, mis määrastavad kaasavara valitsemist ning selle valitsemise tagasivõtmist. Selle täienduse tagajärjel osutusid liigseteks 1935. a. eelnõu 297. § ja 354. §-i 2. lõige, mis kustutati.

Hulk muudatusi ja täiendusi on tehtud varasoetust käsitlevas osas (§§ 294—314), peamiselt küll suurema täpsuse ja selguse saavutamiseks. 291. §-st on kustutatud 2. lõige, mis pole kokkukõlas §§-dega 301 (299) ja 302 (300). Sama §-i 1. lõikes tehtud täiendused on tingitud vajadusest kokkukõlastada selles leiduv norm järgnevate eeskirjadega. 298. (296.) §-i 1. p. 1935. a. redaktsioonis näeb ette varasoetuse vahekorra lõppemise naise nõudmisel, kui mees naisele ja ühistele alanejatele ei anna vähemalt seda ülalpidamist, mida nad saama peaksid naise kaasavara korrapärasel valitsemisel ja kasustamisel. 1936. a. eelnõus on seda normi laiendatud: esiteks, antava ülalpidamise suuruse mõõdupuuks pole enam sisse-

⁹ Vt. §§ 292 (279^f) ja 319 (316) 1936. a. eelnõus ning 295. ja 352. §-i 2. lõiget 1935. a. eelnõus.

tulek naise kaasavarast, vaid abikaasa majanduslik seisund; teiseks, varasoetuse vahekorra lõpetamist kohase ülalpidamise mitteandmise korral võib nõuda mitte üksnes naine, vaid ka mees. Vastavalt sellele omandas kõnesolev punkt 1936. a. eelnõus järgmise redaktsiooni: „§ 298 (296). Varasoetuse vahekord lõpeb: 1) ühe abikaasa nõudmisel, kui teine abikaasa ei täida korralikult oma kohuseid abielulise kooselamise ülalpidamise soetamiseks;...“

299. (297.) §-i järgi 1935. a. redaktsioonis on kummalgi abikaasal õigus varasoetuse vahekorra lõppemisel teiselt abikaasalt saada pool sellest, mis teise abikaasa varas on soetisvara, kui abielu on lastega, või üks neljandik sellest soetisvarast, kui abielu on lasteta. Samas proportsioonis toimub 1935. a. eelnõu järgi selle ülejäägi jagamine, mis osutub abikaasade abielu toodud vara eraldamisel abieluvarast varaühenduse süsteemi puhul [§ 332 (330)]. Säärane seisukoht olevat, nagu selle põhjenduseks öeldakse 1935. a. eelnõu Seletuskirjas, tingitud sellest, „et laste olemasolu kahtlemata peab vähendama ühe või teise abikaasa isiklike teenistusvõimalusi ning poleks õiglane seesuguseid abikaasasid seada võrdsesse seisundisse nendega, kes takistamatult võivad oma äritegevust jätkata või arendada. Kuna lasteta abielu pole üldse täielik (§ 253, 263), siis pole alust ka soetisvarast osasaamise suhtes seda lugeda võrdseks täieliku, s. o. lastega abieluga“¹⁰. Samaga põhjendatakse vara ülejäägi jagamist ülalnimetatud proportsioonis varaühenduse vahekorra lõppemisel¹¹. Eesti Naisliit ja Eesti Akadeemiliste Naiste Ühing, teinud ettepaneku ära jätta eelnõus neil juhtudel vahetegemine lasteta ja lastega abielude vahel, esitab õigustatult oma propositiooni kaitseks järgmist: „Pole millegagi põhjendatud varasoetise jagamisel vahetegemine lastega ja lasteta abielu juures. Ergutusabinõuna laste saamiseks see ometi mõeldud ei tohiks olla, kuna ta sellisena mingisuguseid tulemusi ei annaks. Pealegi võivad pooled ka lasteta abielu puhul sama artikli lõpposa kohaselt vastastikku osasaamist määrata suuromana kui I lõikes ette nähtud. Normi säärasel kujul

¹⁰ Seletuskiri Tsiviilseadustiku 1935. a. eelnõu nelja esimese raamatu juurde. Koostanud prof. J. Uluots. Tallinn, 1935. (Paljundatud masinakirjas.) Lk. 53. — Edaspidi tsiteerin seda seletuskirja järgmiselt: 1935. a. seletuskiri.

¹¹ Vt. 1935. a. seletuskirja, lk. 54.

maksmajäämisel oleksid aga kõrvalised pärijad sellest huvitatud, et abielud oleksid lasteta; nende osasaamine pärandusest suurendatud kujul ühe abikaasa arvel oleks aga eriti ülekohtune just kauakestnud abielude puhul, kus soetisvara tekkimine on sagedasti just mõlema abikaasa teene. Pealegi on just lasteta abielu puhul järelejäänud abikaasal tähtis osa saada suuremal määral teise soetisest, sest et tal vanaduspäevil puuduvad toitjad laste näol. Kui aga § 297 ettenähtud vahetegemine lastega ja lasteta abielu juures tahab olla karistuseks lasteta oleku pärast, ka siis ei saavuta ta oma sihti, sest ega iga kord mõlemad abikaasad, või ühe surma korral just järelejäänud abikaasa pole süüdlane lasteta olekus. Tahavad lasteta abikaasad aga siiski eeskätt mõelda oma teistele pärijatele või lahutuse korraks üksteisele vähemat osa oma soetisest jätta, võivad nad seda alati teha abielu lepingu põhjal¹². Samaga põhjendatakse vahetegemise ärajätmise vajadust lastega ja lasteta abikaasade vahel varauhenduse vahekorra lõppemisel toimuva vara ülejäägi jagamise puhul¹³. Pärast pikemaid kaalutlusi ühines komisjon naisorganisatsioonide ettepanekuga, tehes vastavad muudatused §§-des 299 ja 332.

301. (299.) § 1935. a. redaktsioonis jätab mõndagi soovida oma selguses. Selle puuduse eemaldamiseks on see § 1936. a. eelnõus põhjalikult ümber redigeeritud, ja üsna õnnestunult. Oma sisult on ta küll jäänud endiseks. 1936. a. eelnõu selles ja järgnevais §§-des, mis normivad varasoetust, on kasustatud 1935. a. eelnõus esinevate terminite „erivara“ ja „erivõla“ asemel termineid „põhivara“ ja „põhivõlg“, sest muidu esineks „erivara“ eelnõus kahes hoopis erinevas mõttes. Tõelikkusele enam vastava varasoetise leidmiseks on muudetud ning täiendatud §§-e 302, 304, 305 ja 306.

Tsiviilseadustiku 1935. a. eelnõu mõned arvustajad, nagu näit. prof. D. Grimm¹⁴ ja notar H. Vihalem¹⁵, on asunud

¹² Tsiviilseadustiku 1935. a. eelnõu arvustusi ja täiendus- ning parandusettepanekuid. Tallinn, 1935. (Paljundatud masinakirjas.) Lk. 41 jj. — Edaspidi tsiteerin järgmiselt: 1935. a. eelnõu arvustusi.

¹³ 1935. a. eelnõu arvustusi, lk. 46.

¹⁴ Prof. D. Grimmi arvamus Tsiviilseadustiku 1935. a. eelnõu kohta. Tallinn, 1935. (Venekeelne. Paljundatud masinakirjas.) Lk. 167--186.

¹⁵ Hugo Vihalem: Abikaasade varavahekord Tsiviilseadustiku 1935. a. eelnõu järgi. Tartu, 1936. (Õigus 1935, nr. 9 ja 10.) Lk. 16. jj.

varasoetuse kui abikaasade varavahekorra legaalsüsteemi suhtes täiesti eitavale seisukohale. Oma arvustuslike märkmete kokkuvõttena selle süsteemi kohta püstitab prof. D. Grimm järgmised teesid:

1) Varasoetus legaalsüsteemina on oma sotsiaalseilt eeldusilt kohane vaid säärasele maadele, kus on arvuliselt suur ja rahaliselt tugev buržuaasia ja maa-aristokraatia, nagu Ungaris ja Rootsis, kust eelnõu selle süsteemi on võtnudki. Varasoetus pole sobiv legaalsüsteemina Eestile, kus need eeldused puuduvad.

2) Oma keerulisusega esitab ta täiesti uskumatuid nõudeid asjasthuvitatud isikutele ning on kättesaamatu läbilõikekodaniku arusaamisele, kellele ta on täiesti tundmatu, sest ta ei oma mingeid juuri eesti rahva minevikus.

3) Oma praktilisilt tulemusilt pole see süsteem meie oludes sellekohaste juhtude valdavas enamikus vähemalgi määral suuteline täitma neid laiaulatuslikke, täiesti põhjendamatuid ootusi, mis seostatakse puht-intelligentlike unistustega selle süsteemi kasulikkusest varaliselt täiesti kindlustamata või vähe kindlustatud abielupoolele, eriti naisele¹⁶.

Kuna Vabariigi Valitsuse poolt on ette kirjutatud võtta eelnõus abikaasade varavahekordade korraldamisel legaalsüsteemiks varasoetus, seepärast ei võinud tsiviilkomisjon seda küsimust enam põhimõttelisest seisukohast uuesti kaalumisele võtta. Näib küll, et see süsteem peaks õigluse seisukohast olema üks vastuvõetavamaid. Vara juurdekasvuks abielus, kui see seal peaks osutama, on tavaliselt enamikul juhtudel kaasa aidanud mõlemad abikaasad. Kumma teened on seejuures suuremad, seda on matemaatiliselt vaevalt võimalik kindlaks teha. Neid tuleb enamikul juhtudel pidada enam-vähem võrdseiks. Seepärast peaks olema õige eelnõu seisukoht, mis annab õiguse kummalegi abikaasale saada varasoetuse vahekorra lõppemisel teiselt abikaasalt pool sellest, mis teise abikaasa varas on soetisvara. Eri küsimuse moodustab muidugi soetisvara arvutamise viis, mis pole kaugeltki lihtne. Esialgu tekitab ta kahtlemata palju raskusi ning põhjustab oma keerulisusega väärtõlgendusi. Tuleb vaid soovitada, et varasoetuse kui legaalsüsteemi kehtima hakkamisel

¹⁶ Prof. D. Grimm'i arvamus, lk. 183. — Vt. ka Hugo Vihalem: Osund. kirjutis, lk. 24 ja 25.

koostatakse seatud korras abiellu toodava vara kohta kohe abielu sõlmimisel nimekiri, kust nähtuks selle vara koosseis ja väärtus (§ 287). See kergendaks lunduvalt soetisvara arvutamist varasoetuse vahekorra lõppemisel. Teoreetilisi kaalutlusi võib tuua nii varasoetuse süsteemi poolt kui ka tema vastu. Nende varal selle süsteemi kõlblikkuse kohta lõppotsuse langetamine oleks ehk siiski enneaegne. Tegelik elu peab ise näitama, kas varasoetus sobib abikaasade varavahekorra legaalsüsteemina meie oludesse või mitte.

Varaühendust käsitlevat jagu (§§ 315—332) on täiendatud uue 317. §-ga, mis loendab naise erivara hulka kuuluvad varaesemed. Seetõttu osutus liigseks 316. §-i endine 3. lõige, mis on nüüd kustutatud. 317. § määrab naise erivara koostise veidi teissuguselt, kui seda tegi 316. §-i endine 3. lõige. Kõnesolevast jaost on kustutatud 1935. a. eelnõu 323. §, mis õieti kordab 319. (316.) §-i 2. lõikes leiduvat normi, kus see on aga enam oma õigel kohal.

Varaühisust käsitlevast jaost (§§ 333—348) on kustutatud 340. (338.) ja 341. (339.) §-i 2. lõige. Esimese järgi võib kumbki abikaasa teha korraldusi surma korraks ainult ühisvara selle osa kohta, mis varaühisuse lõppemisel läheb üle vastavale abikaasale või tema pärijatele. See norm on pärit BES-e 73. §-st. Ta jätab lahendamata küsimuse, kuidas on võimalik pärandajast-abikaasal teada saada ühisvara selle osa suurust, mis varaühisuse lõppemisel läheb üle vastavale abikaasale või tema pärijatele, kui pole veel teada, kas tema abikaasa või tema poolt määratud pärijad üldse temast kauem elavad ja kas temal viimaks ei osutu pärijaid, kellel on õigus sündsiale. Nende küsimuste lahendamisest aga sõltub ühisvara selle osa reaalne suurus, mille suhtes võib teha korraldusi pärandajast-abikaasa. Pealegi tuleb silmas pidada seda, et surma korraks tehtavate korralduste normimise õigeks kohaks on pärimisõiguse osa eelnõus¹⁷. Arvestades kõike seda otsustatigi kõnesolev norm eelnõust kustutada.

341. (339.) §-i kustutatud 2. lõige, mille aluseks BES-e 87. §, määrab, et ühe abikaasa pillamise vastu on teine abikaasa õigustatud võtma tarvitusele abinõusid, mis on seatud pillamise vastu. Sellest ebamäärasest normist võidavat välja

¹⁷ Vrd. prof. D. Grimmi arvamusena, lk. 205.

lugeeda, nagu seda väidab prof. D. Grimm¹⁸, et abikaasa, kes tahab nõuda teiselt abikaasalt kahjutasu raisatud ühisvara eest, peaks laskma selle teise abikaasa pillamise pärast hooldamise alla seada. Seda aga ei ole soovitud eelnõus ette kirjutada, mida peaks tõendama ka 346. (344.) §-i 4. p., kus on selgesti öeldud, et naine on õigustatud hagama varaühisuse vahekorra lõpetamist, „kui mees pillamisega tekitab tunduvat hädaohtu ühisvarale“, ilma et kuski kohustataks naist enne seda taotlema oma mehe hooldamise alla seadmist pillamise pärast. Vaatamata sellele otsustati siiski see norm eelnõust välja jätta, et vältida igasuguseid võimalikke lahkarvamisi selles küsimuses.

1935. a. eelnõu 241. §-i järgi võib abielu vastu vaieida see abikaasa, kes abielu sõlmimisel eksituse tõttu ei teadnud, et tal on tegemist abielu sõlmimisega, või seda küll teadis, kuid ei tahtnud abielu sõlmimiseks teha tahteavaldust. Kuna selles §-s normitud küsimused on lahendatavad eelnõu üldosas tahteavalduste puurduste kohta käivate normide kobaselt, seepärast on kõnesolev § kustutatud tervikuna eelnõust. Tema väljajätmise tõttu tuli ka kustutada talle tehtud viide 245. §-i 2. lõikes.

Peale eelmaintud §§-de on tehtud abielu käsitlevas osas muudatusi, täiendusi, ümberasetamisi ja kustutamisi veel järgmistes §§-des: 218 (2. lõikes), 224 (1. l.), 226, 238 (2. l.), 244, 246 (3. l.), 258 (2. l.), 267, 290, 295 (1. l.), 311 (2. l.), 312 (2. l.) ja 329 (1. l.).

II. Vanemad ja lapsed (§§ 355—419). — Selle osa 370. §-st on kustutatud norm, mis annab vanematele õiguse määrata elukohta oma alaealistele lastele. See norm jäeti eelnõust välja järgmistel kaalutlustel. Vanemate kõnesolev õigus on tihedas seoses vanemate kohusega kasvatada ja ülal pidada oma alaealisi lapsi. Seepärast pole tarvet seda õigust siinkohal eriti mainida: kui vanemad ise peavad ülal oma lapsi või saavad neile anda tööd oma majapidamises või käitises, kus lapsed vanematele kaasa aitavad ülalpidamise hankimisel, siis neil juhtudel on vanematel kahtlemata õigus määrata elukohta oma alaealistele lastele. Kui aga vanemad ei hoolitse oma alaealiste laste ülalpidamise eest, kas selle tõttu, et nad seda ei suuda, või lihtsalt ei taha, siis lastele

¹⁸ Vt. prof. D. Grimmi arvamust, lk. 207.

elukoha määramise õiguse pahatahtlik kasustamine nende poolt võib asetada lapsed äärmiselt raskesse seisukorda. Seejärel pole otstarbekohane kõnesolevat normi säärasel piiramata kujul eelnõus säilitada.

393. §-i 3. lõike 1935. a. redaktsiooni kohaselt võib vallaslapse ema alustada hagi isa kindlakstegemiseks enne kui ka pärast sünnitamist, „kuid hiljemalt enne kahe aasta möödumist lapse sündimisest, välja arvatud juhud, kui mõjuvad põhjused õigustavad ka hilisemat nõudmise alustamist“. Jutumärkidesse pandud osa sellest normist ei esine enam 1936. a. eelnõus. Hagi esitamise õiguse piiramine kaheaastase tähtaajaga võib enamikul juhtudel osutada lapsele saatustlikuks, nagu seda õigusega väidavad Eesti Naisliit ja Eesti Akadeemiliste Naiste Ühing oma arvustustlikes märkmetes 1935. a. eelnõu kohta¹⁹. Selle tagajärjel võib vallaslapse isa jääda kergesti kindlaks tegemata, sest viimasel ei tohiks raske olla vallaslapse ema igasuguste lubadustega säärases seisundis hoida, et see jätab hagi esitamata selleks määratud tähtaja jooksul. Pealegi kui vallaslapse isa seda ettevaatlikult teeb, siis ei saa vallaslapse ema hiljemini ette tuua ka „mõjuvaid põhjusi“, mis teda takistaksid hagi õigeaegselt esitamast.

400. §-i 2. lõike 1935. a. redaktsiooni kohaselt on vallaslaps õigustatud saama oma isalt elatist ka pärast kuueteistkümne-aastaseks saamist, kui ta ei suuda ise ennast ülal pidada kas kehalise või vaimse vigasuse tõttu. Elatise saamise õiguse piiramine kuueteistkümne-aastaseks saanud vallaslapse suhtes nende kahe juhuga võib mõnigi kord osutada vallaslapse suhtes ebaõiglaseks. Näiteks siis, kui vallaslaps selle vanuse piiri ületamisel kõige parema tahtmise juures ei saa üldse tööd või jälle teenib niivõrra vähe, et ei suuda end kuidagi täielikult ülal pidada. Kui vallaslapse isa peaks neil juhtudel küllaldaselt jõukas olema, siis pole kaaluvat põhjust teda vabastada oma lapse ülalpidamisest. Vastasel korral oleks ta asetatud abieluliste laste isade suhtes palju paremasse seisundisse, mida aga kuidagi õigustada ei saaks. Neil kaalutlusil osutus vajalikuks täiendada nende konkreetsete juhtude loendit, kus vallaslaps on õigustatud saama elatist ka pärast kuueteistkümne-aastaseks saamist, veel järgmise üldklauseliga: „või muu kaaluva põhjuse tõttu“. Mis-

¹⁹ Vt. 1935. a. eelnõu arvustusi, lk. 49.

sugused need kaaluvad põhjused on, see on jäetud kohtuliku suva otsustada. Analoogilisil kaalutlusil on täiendatud 406. §-i 2. lõiget järgmise üldklauseliga: „või muul kaaluval põhjusel ei suuda end ülal pidada“. See kõneleb nimelt mehe kohusest anda elatist temast rasedaks jäänud naisele teatav aeg enne ning pärast sünnitamist.

Vanemaid ja lapsi käsitlevast osast on kustutatud 415. ja 416. §-i 2. lõige, mis esinevad 1935. a. eelnõus. Esimeses neist öeldakse, et kohtu otsus lapsendamise kohta võib järgneda ainult siis, kui on täidetud seaduse eeskirjad lapsendamise kohta. Et see norm on endastmõistetav, seepärast pole mingit vajadust teda säilitada eelnõus. 416. §-i kustutatud 2. lõike kohaselt saab lapsendatu neil juhtudel, kui tema lapsendajaks on naisterahvas, kellel on abiellumise tõttu teine nimi, lapsendaja neiupõlve nime. Selle kitsenduse säilitamiseks ei näi olevat kaaluvaid põhjusi. Kui lapsendaja on õigustatud kandma abiellumise tõttu oma neiupõlvenimest erinevat perekonnanime, miks ei tohiks siis seda saada ka tema poolt lapsendatu. Kui ta lapsendamise ajal veel abielus on, siis vaevalt ta lapsendamist oma abikaasa nõusolekuta ette võtab.

Peale eesmainitud §§-de on kõnesolevas osas muudetud ja täiendatud §§-e 360, 366, 391 (1. l.), 399 (1. l.), 401 (2. l.), 412 (1. l.), 413 (2. l.) ja 419 (2. l.).

III. Eestkoste ja hooldamine (§§ 420—527). — Kuna jaotatud eestkoste juures on kaaseestkostjal tavaliselt väga raske teostada valvet teiste kaaseestkostjate tegevuse üle, seepärast on vastav norm kustutatud 446. §-st oma üldkujul. Tema asemele on sama §-i 1. lõike lõppu lisandatud järgmine norm: „Jaotatud eestkoste juures määrab valve teostamise viisi hoolekandekohus.“ Järelikult, nüüd neil juhtudel, kus valve teostamine teiste kaaseestkostjate tegevuse üle ei peaks valmistama antud kaaseestkostjale mingeid raskusi, võib hoolekandekohus kõnesoleva ülesande panna selle kaaseestkostja peale. Kui see aga peaks valmistama talle suuri raskusi, siis tuleb hoolekandekohtul määrata teissugune valve teostamise viis. Uus norm on seega palju paindlikum endisest ja peaks seetõttu paremini sobima tegelikku ellu.

Eestkostetava huvide suuremaks kaitseks on täiendatud 459. §-s nende juhtude loendit, kus eestkostja ei saa olla

eestkostetava esindajaks, veel selle juhuga, kus kolmas isik, kellel on kohtuprotsess eestkostetavaga, on esindatud eestkostja kaudu.

472. ja 473. §-s ettevõetud muudatused on tingitud vajadusest kokkukõlastada need §-d 471. §-i 2. lõikega, nii et teatavate toimingute teostamiseks eestkostetava vara suhtes on vajalik hoolekandekohtu otsus ning järelevalvekohtu luba.

497. (504.) §-i 2. lõike 1935. a. redaktsiooni järgi on kohustatud eestkostja surma või surnuks tunnistamise korral tema üldine õigusjärglane ja teovõimetuks tunnistamise korral tema hooldaja esitama hoolekandekohtule lõpp-aruande eestkostmise kohta ning üle andma sellele eestkostetava vara. Sama lõike 1936. a. redaktsiooni järgi on mainitud isikud kohustatud lõpp-aruande asemel esitama ainult nimekirja üleantava vara kohta. See on ka arusaadav, sest lõpp-aruande koostamist ei saaks alati eestkostetava huvides usaldada mainitud isikutele, kelle nimi sageli väga vähe ütleb hoolekandekohtule.

504. (494.) §-st on kustutatud norm, mille järgi eestkostja pärijad vastutavad mitte täies ulatuses, vaid ainult eestkostja pahatahtlikkuse eest, kui hagi on esitatud pärast eestkostja surma. See norm on vastuolus üldreegliga, mille kohaselt pärijad vastutavad pärandaja võlgade eest täies ulatuses. Vastutuse säärane ulatus ei tule rakendamisele ainult siis, kui pärijad on pärandi vastu võtnud inventuuriõiguse alusel, mis juhul nende vastutus piirdub vaid pärandi aktivaga. Sellest üldkorrast erandi tegemiseks eestkostja pärijaile ei näi olevat erilist vajadust. Erandi tegemise vastu räägivad koguni kaaluvad põhjused. Mainitagu siinkohal vaid juhtu, kus hagi esitamise vajadus tekkis alles pärast eestkostja surma seetõttu, et alles siis tulid ilmsiks eestkostja lubamatud teod eestkostetava vara suhtes²⁰.

509. (499.) §-st on kustutatud norm hoolekandekohtu vastutusest, sest ta on avalik-õiguslik instituut, kellel pole varalistes suhetes juriidilise isiku õigusi ega ole oma iseseisvat vara, millest ta võiks katta tema korraldusest tekkinud kahju eestkostetavale või kolmandatele isikutele²¹. Püsima

²⁰ Vrd. prof. D. Grimmi arvamusega, lk. 239 ja 240.

²¹ Vt. prof. D. Grimmi arvamust, lk. 241. ja 242.

on jäänud kõnesolevas §-s küll hoolekandekohtu liikmete vastutus, mis on ka täiesti loomulik.

Vallaslapse huvides on muudetud 520. §-i 2. lõiget. Selle lõike järgi 1935. a. redaktsioonis on hooldaja lapse esindajana õigustatud nõudma kohtulikult lapse isa kindlakstegetmist ja isalt lapse ülalpidamise raha. 1936. a. eelnõus on asendatud selles lõikes esinev sõna „õigustatud“ sõnadega „kohustatud viibimata“. Kui hooldaja seda viibimata ei tee, siis kannab ta vastutust eestkostjate vastutuse kohta antud reeglite järgi (§ 526).

Kõnesolevast osast on tervikuna kustutatud 1935. a. eelnõu 458. §, mis annab hoolekandekohtule õiguse teatavail juhtudel võtta eestkostjalt õigus esindada eestkostetavat teatavate toimingute või teatava toimingute liigi suhtes. Mainitud §-i väljajätmine eelnõust on tingitud sellest, et samu küsimusi käsitleb pisut üksikasjalisemalt 483. (482.) §.

Hoolekandekohtu tegevust ja vastutust käsitlev 4. jaotis sisaldab 1935. a. eelnõus kaheksa normi. Ühed neist normivad hoolekandekohtu kohuseid järelevalve teostamises eestkostjate üle, teised aga käsitlevad eestkostmise lõppemist. Puhtama süsteemi läbiviimiseks ongi viimased normid [§§ 493 (500) — 501 (508)] eraldatud sellest jaotisest ning neist on moodustatud uus 6. alljaotis pealkirja all „Eestkostmise lõppemine“ kõnesoleva osa 1. peatüki 1. jao 2. jaotises, mis kõneleb eestkoste teostamisest.

Peale eelmainitud §§-de on eestkostet ja hooldamist käsitlevas osas muudetud ja täiendatud veel järgmisi §§-e: 452 (2. l.), 465 (2. l.), 474, 478 (2. l.), 496 ja 521.

§ 4. Pärimisõigus.

I. Üldeeskirjad (§§ 528—541). — Pärimisõiguse üldeeskirjades on kõigepealt 529. §-i täiendatud uue 2. lõikega, millena on siia üle toodud 542. (540.) §-i endine 1. lõige, mis on sealt nüüd kustutatud. See ületoomine on tingitud sellest, et pärandi avanemine on pärimisele kutsumisega lahutamatus seoses. Edasi on siia ossa 530. §-na üle toodud 1935. a. eelnõu 744. §, mis oli varemini pärimise käiku käsitlevas osas. Oma sisult kuulub see norm kahtlemata paremini pärimisõiguse üldeeskirjadesse.

1935. a. eelnõu 536. §-s, millele vastab 1936. a. eelnõus 538. §, on liiga kitsalt piiritletud pärimiskõlbmatuse tagajärjed. Temas öeldakse, et pärimiskõlbmatuse pärast kaotatakse pärimise ja legaadi saamise õigus. Pärimiskõlbmatusega peaks aga veel kaasas käima näiteks käsutise ja sundpärijana sundosa saamise õiguse kaotus. Puht-tehniliselt on raske anda nende juhtude purgivat loendit. Seepärast ongi prof. D. Grimmi ettepaneku kohaselt 538. §-i sissejuhatavast lausest kustutatud sõnad „ja legaadi saamise“, nii et see lause 1936. a. redaktsioonis kõlab järgmiselt: „Pärimiskõlbmatuse pärast kaotab pärimise õiguse...“, millele järgneb pärimiskõlbmatuse põhjuste loend. Selle asemel aga on seda osa täiendatud uue 541. §-ga, milles öeldakse, et „pärimiskõlbmatuse eeskirjad tulevad vastavalt rakendamisele legataaride ja teiste isikute kohta, kellel on õigus saada mingit kasu pärandist“²².

540. §-i on täiendatud tähtajaga, mille kestel võib hageda pärimiskõlbmatuks tunnistamist. Selleks on määratud üks aasta pärimiskõlbmatuse põhjusest teadasaamisest arvates.

Kõnesolevast osast on kustutatud tervikuna 1935. a. eelnõu 538. §, mis põhjustab oma sisult arusaamatusi²³ ning milles puudutatud küsimused on lahendatud 756. jj. §§-des ning eelnõu üldosas.

II. Pärimise alused (§§ 542—742). — 575. §-i lõpplõike kohaselt on notarilt avalikku testamenti õigustatud tagasi võtma pärandaja või tema poolt selleks eriliselt volitatud isik. Et ära hoida lahkarvamusi selle kohta, mis suguses vormis tuleb säärane volitus koostada, selleks on kõnesoleva §-i lõppu lisatud järgmine lause: „Kahtluse korral võib notar nõuda notariaalselt tõestatud volikirja.“ Sellest peaks järelduma, et volitus avaliku testamendi kättesaamiseks ei tarvitse olla ilmtingimata notariaalne.

641. §-i 2. lõige 1935. a. redaktsioonis ütleb järgmist: „Ellegaat on maksev ka selles osas, mis koormab eellegaadi saaja pärandusosa.“ See lõige, mis annab lühendatult edasi BES-e 2181. §-i, jätab lahtiseks küsimuse, kas vastutab eellegaadi saaja pärandi selle osa ulatuses legataarina või pärijana. Nimetatud tühiku kõrvaldamiseks osutus vajalikuks

²² Vt. prof. D. Grimmi arvamust, lk. 270 ja 271.

²³ Vt. prof. D. Grimmi arvamust, lk. 276—280.

muuta 641. §-i 2. lõiget, mis 1936. a. eelnõus kõlab nüüd järgmiselt: „Eellegaat loetakse legaadiks ka niivõrd, kui ta koormab eellegaadi saajat ennast.“

650. §-i on täiendatud, lähtudes praktilisist kaalutlustest, normiga, mille kohaselt legaadi väljaandmise hagi on alati isiklik. Sellega on eelnõu omaks võtnud BGB 2174. §-s ja Sveitsi tsiviilseadustiku 562. §-s väljendatud seisukoha, mis erineb BES-e omast. Nagu seda võib järeldada BES-e 2201. §-st, omandab legataar neil juhtudel, kus pärandajale kuulus legaadiks määratud esemete suhtes omandiõigus või mõni muu asjaõigus, nende esemete suhtes *ipso jure* asjaõiguse; kui aga legaadiks on pärandaja nõudeõigus kolmandate isikute vastu, siis omandab legataar vastava nõudeõiguse samas ulatuses, nagu see kuulus pärandajale. Sellest sõltub ka vastava hagi iseloom, mida legataar võib esitada pärija vastu legaadi kättesaamiseks. Esimesel juhul on selleks asjahagi, teisel juhul aga isiklik hagi. Viimasega tavaliselt taotellakse neil juhtudel pärandajale kuulunud nõudeõiguse loovutamist pärijalt legataarile, kuivõrra muidugi pole tegemist *cessio necessaria*'ga, s. t. pärandaja säärase nõudeõiguse automaatse üleminekuga legataarile²⁴.

Kõnesolevat osa on täiendatud kahe uue, nimelt 614. ja 667. §-ga, mis lahendavad 1935. a. eelnõus käsitlemata jäänud küsimusi. 614. §-i järgi, mis on loodud BGB 2102. §-i eeskujul, loetakse isik asepärijaks, kui tekib kahtlus, kas ta on nimetatud asepärijaks või järelepärijaks. Järelepärijaks nimetamine sisaldab aga kahtluse korral ka asepärijaks nimetamise. 667. §-i järgi neil juhtudel, kui tekib kahtlus, kas testaator on määranud tingimuse või käsutise (*modus*), loetakse määratuks käsutis, mis koormab pärijat vähem kui tingimus.

Kõnesolevast osast on tervikuna maha kustutatud kaks 1935. a. eelnõu §-i, nimelt 561 ja 712. Esimene neist, mis annab edasi BES-e 2107. §-i sisu, võib tekitada oma formulatsioonilt asjatuid vaidlusi ning arusaamatusi, nagu seda õigusega väidab prof. D. Grimm²⁵. Selles §-s öeldakse: „Kui pärandaja oli testamendi tegemisel ägedas vihahoos, mis ei võimaldanud mingisugust rahulikku järelekaalumist,

²⁴ Vt. prof. D. Grimmi arvamust, lk. 308 ja 309.

²⁵ Vt. prof. D. Grimmi arvamust, lk. 287 ja 288.

siis on testament maksev ainult sel korral, kui ta hiljem rahulikus meeleolus selle kinnitab.“ Mis puutub „ägedasse vihahoosse“, siis see kuulub oma olemuselt ajutise otsustusvõimetuse üldmõiste alla, mida normib Üldosa 31. §. Mis puutub aga säärases seisundis tehtud testamendi kinnitamisse, siis selle kohta on kohaldatavad Üldosa normid kinnituse (*ratihabitio*) kohta (§§-d 151, 152 jt.). Lisaks kõigele sellele tuleb silmas pidada, et 562. § niikuinii juba sõnaselgelt nõuab testamendi tegemiseks teo- ja otsustusvõimet. 712. §, mis vastab BES-e 2793. §-le, kõneleb sundosa asendamise rahaga ning sundosa täiendamisest. Järelikult see § kõneleb samust küsimusist, mis on juba normitud, ehkki osalt erinevate sõnadega, 741. §-s.

Peale eelmainitud §§-de on pärimise aluseid käsitlevas osas muudetud ning täiendatud veel järgmisi §§-e: 545, 560 (2. l.), 564, 578, 584 (3. l.), 588 ja 724 (2. l.)

III. Pärimise kätk (§§ 743—844). — Et tagada pärandaja viimse tahte täpsemat täitmist, selleks on täiendatud 755. §-i 3. lõiget. See lõige 1935. a. redaktsioonis määras, et neil juhtudel, kui legataar loobub legaadist, langeb see isikule, kes oli kohustatud legaati täitma, olgu siis, et testamendist või lepingust järeldub teisiti. 1936. a. eelnõus on seda normi selles mõttes täiendatud, et mainitud isikule neil juhtudel ei lange ainult legaati, vaid ka legaadiga seotud kohused. See norm peaks nüüd suutma ära hoida legaadiga seotud kohuse täitmatajätmise ning legaadi täitja ja legataari ebaõiglase rikastumise. Selle normi puudumisel avaneks neile võimalus kokku mängida sel teel, et legataar loobub legaadist ning legaadi täitja, kellele sel puhul langeks legaati ilma igasuguste lisakohusteta, kohustub legataarile tasuma teatava summa. Kui see „valuraha-summa“ ületab selle, mis jääks järele legataarile legaadi vastuvõtmisel pärast legaadiga seotud kohuste täitmist, siis võidavad sellest tehingust mõlemad, nii legataar kui ka legaadi täitja.

781. § 1935. a. eelnõus oli puudulik selles suhtes, et ta jättis lahendamata küsimuse, kes peaksid toimetama pärandi eraldamist ja likvideerimist sel juhul, kui võlausaldajate ja legataaride sellekohane hagi rahuldatakse. 1936. a. eelnõus on selleks määratud eriline hooldaja, kelle määramist võidakse paluda üheaegselt hagi esitamisega. Seoses sellega on muudetud 782. §-i algust. Eraldatud pärandi likvideerimise

lähem kord kuulub määrustamisele tsiviilkohtupidamise seadustikus.

808. §-i 1935. a. redaktsioonis ei ole ette nähtud, kui kauaks võib pärandaja ära keelata pärandi jagamise selle vara suhtes, mille kohta tal on õigus teha vabalt korraldusi surma korraks. 1936. a. eelnõus on siin maksimaalseks ajaks ette nähtud kolmkümmend aastat, mis arvatakse pärandi avanemisest. Pikem tähtaeg vastaks vaevalt tegeliku elu nõuetele. Pärandi jagamise keelamine nähakse ette tavaliselt lese huvides, kuid see elab vaevalt kauem kui kolmkümmend aastat oma abikaasa surmast arvates.

Kõnesolevast osast on tervikuna kustutatud 1935. a. eelnõu 758. ja 773. §. Esimene neist on sisulises vastuolus käsutise kohta käivate §§-dega. (§§-d 664 jj.). 773. § osutub liigseks seetõttu, et ta kordab 765. §-i.

Peale eelmainitud §§-de on pärimise käiku käsitlevas osas veel muudetud ja täiendatud järgmisi §§-e: 754 (1. l.), 759 (2. l.), 765 ja 836—838.

§ 5. Asjaõigus.

I. Valdus ja kinnistusraamat (§§ 845—894). — 848. §-s on praktilisil kaalutlusil kitsendatud heauskliku valduse ulatust. Nii loetakse nüüd selle §-i kohaselt valdus heausklikuks, kui valdaja on „ilma raske hooletuseta“ teadlik, et kellelgi teisel ei ole asja valduseks paremat õigust kui temal, ja pahausklikuks, kui valdaja on teadlik „või raske hooletuse tõttu ei ole teadlik“, et tal asja valdamiseks õigust ei ole või et kellelgi teisel on asja valduseks parem õigus kui temal. Heauskliku valduse ulatuse kitsendamine on saavutatud jutumärkidesse asetatud sõnade lisandamisega.

889. §-st kustutatud teine lõige, mille kohaselt võidakse eelmärkme sissekandmisel kinnistusraamatusse teha viide kohtu vastavale määrusele või isiku sellekohasele nõusolekule, kelle asjaõiguse kohta eelmärke käib, kuna see püüasja normiv lõige sobib paremini tulevasse kinnistusseadusse.

Täiesti uuena on kõnesolevasse ossa sisse võetud 865. §, mis on loodud BGB 866. §-i eeskujul. Ta käsitleb valduse kaitse küsimust ühisvalduse puhul, mille jätab lahendamata 1935. a. eelnõu.

Peale nende §§-de on kõnesolevas osas veel muudetud ja täiendatud järgmisi §§-e: 845 (2. l.), 850 (2. l.), 862 ja 875 (1. ja 2. l.).

II. Omand (§§ 895—1001). — 898. §-i 1. lõige 1935. a. redaktsioonis nõuab kõigi kaasomanikkude nõusolekut kaasomandis oleva asja või selle reaalosa võõrandamiseks, või koormamiseks, samuti selle oluliseks muutmiseks. 1936. a. eelnõu järgi nõutakse kaasomanikkude nõusolekut mitte ainult praegu loendatud aktideks, vaid neile lisaks veel ka asja majandusliku ülesande muutmiseks. See täiendus on tingitud sellest, et asja enese oluline muutmine ja asja majandusliku ülesande oluline muutmine on kaks erimõistet, mis ei tarvitse sugugi kokku langeda; nii võib asja majandusliku ülesande muutmine aset leida ilma asja enese olulise muutmiseta, näit. üürimaja lõõstuse alla andmine ilma maja ümberehitamiseta.

Ka sama §-i 2. lõiget on täiendatud. 1935. a. eelnõu nägi siin ette ainult kahjulasu nõude õiguse, mida võidakse esitada süüdlasest-kaasomaniku vastu. 1936. a. eelnõu on sellele lisandanud asja seisundi emistamise nõude õiguse.

936. § 1935. a. eelnõus lubab vallasasja omandada igamise lõttu ainult otsesel valdajal. Et aga puudub igasugune alus sellest õigusest ilma jätta kaudset valdajat, seepärast 1936. a. eelnõus on see õigus laiendatud ka kaudsetele valdajatele. See on saavutatud sõnade „otsese valdajana“ kustutamisega 936. §-i 1. lõikest.

Peale mainitud §§-de on kõnesolevas osas veel täiendatud 946. §-i ja peale selle 928. §-i ees olevat 4. jaotise pealkirja sõnaga „ühendamine“, nii et see jaotis kõneleb nüüd vallasasjade ümbertöötamisest, segamisest ja ühendamisest, millele vastavad oma sisult ka selles jaotises olevad §-d 928—930.

III. Piiratud asjaõigused (§§ 1002—1258). — Et vältida väärarusaamist, nagu ei võiks tegelikus elus ette näha teisi reaalservituute peale nende, mis on loendatud tsiviilseadustikus (§§ 1022—1032), selleks on asendatud 1021. §-i ees leiduv 2. alljaotise pealkiri „Üksikud reaalservituudid“ pealkirjaga „Üksikuid reaalservituute“. Samal põhjusel on lisatud 1021. §-i 3. lõike lõppu sõnad: „kui vastav servituut kuulub seesugusesse liiki“.

1245. §-i 1. lõikes on asendatud sõna „vastutusega“ sõnaga „vastukohustusega“, mis on ainuõige antud kontekstis. Parandusi on siin veel tehtud §§-des 1250 ja 1253.

Kõnesolevat osa on täiendatud kahe uue §-ga, nimelt 1241 ja 1242-ga. Esimene neist annab tagatishüpoteegi (*Sicherungshypothek*) mõiste ja püstitab nõude, et säärane hüpoteek tuleb märkida kinnistusraamatusse tagatishüpoteegina. Järgmine § käsitleb tagatishüpoteegi erinevusi tavalisest hüpoteegist. Need erinevused seisavad selles, et tagatishüpoteegi kohta ei või anda pantkirja ega rakendada muid eeskirju, mis väljendavad või eeldavad nõude seotust sissekandega kinnistusraamatus. Nende §§-de redigeerimisel on eeskujuks olnud BGB §§-d 1184 ja 1185.

§ 6. Võlaõigus.

I. Üldeeskirjad (§§ 1259—1648). — Võlaõiguse üldeeskirjades on toodud kõigepealt neli sissejuhatavat §-i ja selle järel käsitellakse viies järgnevas peatükis järgmisi küsimusi: 2. peatükis — võlaõiguste tekkimist lepinguist, ühekülgselt töötusist ja lubamata tegudest; 3. ptk. — võlaõiguste kõrvalkohustustena käsiraha, leppetrahvi, intresse, tagamist ja aruandmist; 4. ptk. — nõuete loovutust ja võlgade ülevõttu; 5. ptk. — solidaarseid võlakohustusi ja käendust; 6. ptk. — võlaõiguste lõppemisviise. Nagu sellest ülevaatest nähtub, käsitellakse Võlaõiguse üldeeskirjades teatavate kärpimiste ja täiendustega samu küsimusi, mida normib BES oma nõudeõiguse sissejuhatuses, järgnevas kümnes osas, XI osas 2. — 6. (incl.) peatükini, XVI osa 5. peatükis ja XVIII osas.

Käesoleva kirjutise sissejuhatuses märgitud põhjustel on jäänud BES-e nõudeõiguse eelmainitud osadest eelnõu Võlaõiguse üldeeskirjadesse üle võtmata kõik need §§-d või suurem osa neist, mis käsitlevad järgmisi küsimusi: toimingusosalisi (§§ 2912—2918), tahteavaldusi ja nende puudusi (§§ 2936—2992, 3614—3616), üldeeskirju õigustoimingute vormi kohta (§§ 2993—2994), kohtu kaastegevust õigustoimingute sõlmimisel (§§ 2995—3001), õigustoimingute kohtulikku kinnitamist (§§ 3002—3021), õigustoimingute kirjapanemist (§§ 3025—3034), kirjalikkude toimingute vormi (§§ 3035—3046), aega ja kohta õigustoimingute suhtes (§§ 3047—3092),

õigustoimingute tõlgendamist (§§ 3093—3104), isikute õigusvõimet lepingute sõlmimisel (§§ 3107—3109), tingimusi ja tähtaegu (§§ 3149—3201), ühepoolseist lubatud toiminguid tulenevaid kohustusi (§§ 3276—3283), vannet nõudeõiguse tagatisvahendina (§§ 3355—3358), üldeeskirju nõudeõiguse hagemise ja tagamise kohta (§§ 3379—3380), kinnipidamisõigust (§§ 3381—3386), pandikspidamist (§§ 3387—3404), rahaliste kohustuste tasumist mitte rahaga, vaid teiste esemetega (§§ 3518—3521), ja veel mõningaid teisi (§§ 2909, 2911, 3113, 3139, 3214, 3245, 3246, 3252, 3269—3275, 3443, 3448, 3470, 3485, 3486, 3498, 3509, 3580—3582, 3591, 3592, 3594, 3595, 3600, 3601, 3603, 3612, 3613, 3620, 3622, 3627, 3632, 3644, 3692, 4506, 4333, 4551 jt.).

Vaatamata sellele, et eelnõu võlaõigust on olnud võimalik rajada BES-le suuremal määral kui ühtegi teist eelnõu osa, on siingi osutunud paratamatuks peale hulga §§-de väljajätmise ette võtta terve rida võrdlemisi olulisi muudatusi ja täiendusi. Sissejuhatavaist eeskirjadest (§§ 1259—1262) väärib selles suhtes erilist väljatõstmist 1262. §. Selle §-i järgi alluvad Võlaõiguse üldeeskirjadele igasugused võlaõiguslikud vahekorrad, põhinegu need kas lepingul, töotusel, lubamatul teol või oludel, milledega seadus seob võlaõiguse tekkimise, sõltumata sellest, kas neil on oma nimetus või mitte. Neile üldeeskirjadele alluvad muudugi nad niivõrra, kui võrra ei leidu Võlaõiguse eriosas, mis kannab pealkirja „Üksikud võlaõigused“ (§§ 1649—2125), või muudes asjaomastes seadustes erinorme, mis tulevad vastavates erivahetkordades eeskätt kohaldamisele.

Järgmise olulisema uudsuse esitab lepingute vormi käsitlev jaotis (§§ 1302—1304). Selle jaotise kohta kirjutab prof. J. Uluots tema poolt koostatud Tsiviilseadustiku 1936. a. eelnõu seletuskirjas järgmist: „Seniste elukogemuste alusel vaevalt oleks soovitav jätta pooltele võlaõiguslike lepingute vormi suhtes säärane vabadus, nagu seda lubab kehtiv seadus, sest see loob lepinglastele sagedasti äärmist raskust oma võlaõiguste tõendamisel ja kaitsmisel. Teisalt oleks vististi ebaõige minna teise äärmusse ja nõuda kirjalikku vormi igale lepingule, kui see väärtuselt ulatub teatava summani, ehkki selleks on välismaisi eeskujusid (tsaariaegne Vene jm.). Ühtlasi on Eestis tõendiste kohta eeskirjad Tsiviilkohtupidamise seaduses, nõnda et ka tõendiste üksik-

asjaline reguleerimine ei kuuluks siia, olgugi et ka selles suhtes on välismaisi eeskujusid (C. c.; Prantsuse-Itaalia obl.-õig. projekt). Vastavalt on käesolevas jaotises, seoses üldosa vastavate eeskirjadega, püütud leida teatav kesktee²⁶.⁶⁶ Kõnesoleva jaotise esimeses, s. o. 1302. §-s loendataksegi need lepingud, kus kirjalik vorm on vajalik lepingu kehtivusele ähvardusel. Sääraste lepingute hulka on arvatud: 1) lepingud kinnisomandi ja muude kinnistusraamatusse kantavate asjaõiguste tekitamiseks, üleandmiseks või lõpetamiseks; 2) eestkostetava või hooldatava nimel sõlmitavad lepingud, mis vajavad hoolekandekohtu kinnitamist; 3) lepingud, mida lepinglased kokkuleppel on otsustanud koostada kirjalikus vormis, kui see on määratud lepingu koosseisu oluliseks osaks; 4) lepingud teistel seaduses tähendatud juhtudel. Viimaste liiki kuuluvad näit. järelmaksuga müügileping (§ 1689) ja elurendise leping (§ 1749). Kui tulevase lepingu kehtivuseks on nõutav kirjalik vorm, siis on sama kehtiv ka vastava eellepingu kohta (§ 1304). Peaks kaalutama, kas ei oleks võimalik veel enam laiendada lepingute kirjalikkuse nõuet, mis kergendaks võlaõiguste tõendamist ja kaitset. Selles suhtes võiksid eriti kõne alla tulla rahalaenu-lepingud, mis ületavad teatava summa, näit. kakssada krooni. Kirjaõskamatuid on Eestis niivõrra vähe, et lepingute kirjalikkuse nõude laiendamine ei peaks tegelikult elus erilisi raskusi valmistama. Eelnõu 1303. §-ga on tunduvalt kitsendatud kirjaliku lepingu sisu ümberlükkamise võimatuse suulistel kokkulepetel põhinevate väidetega, selleks et omistada säärasele lepingutele suuremat jõudu ja kaalu. Selle §-i järgi on kirjalikku lepingusse mittepaigutatud suuline kokkulepe kehtiv ainult seevõrra, kui võrra see on vajalik kirjaliku lepingu tõlgendamiseks või kui võrra lepinglased selle kehtivust kirjalikus vormis on sõnaselgelt väljendanud. Kui aga kirjalik vorm on lepingu koosseisu oluliseks osaks, siis säärasel suulisel kokkuleppel pole mingit jõudu.

Pooleldi uus on ühekülgset töotust käsitlev jagu (§§ 1323—1326). Selle kaks esimest §-i on loodud BES-e vastavate §§-de alusel, kuna kahe viimase §-i allikaks on *ex-Vene* Tsiiviil-

²⁶ Seletuskiri Tsiiviilseadustiku 1936. a. eelnõu juurde. Koostanud prof. J. Uluots. Tallinn, 1936. (Paljundatud masinakirjas.) Lk. 69.

seadustiku projekt 1905. aastast²⁷. Esimene uutest, nimelt 1325. § kõneleb sellest, kes on õigustatud saama tasu ühekülgse töötuse alusel tehtud talituse eest. Teine neist aga normib auhinnateosega seoses olevaid küsimusi.

BES-e 3285. §-i järgi ei loeta õiguse rikkumiseks seda, kui keegi kasustab temale kuuluvat õigust või toimib kahjusaaaja tahtel või on sunnitud end kaitsema viimase poolt kordasaadetava ebaseadusliku teo vastu. Sama, veidi ümbersõnastatud kujul, kordab eelnõu 1328. §, kuid lisab Ungari Tsiviilseadustiku eelnõu²⁸ eeskujul juurde, et need teod loetakse siiski õigust rikkuvaiks, kui neid kordasaatja isik kasustab kurjasti kahjusaaaja vähest elukogemust või alistatud seisundit.

Nõuete loovulust käsitlevat jagu (§§ 1482—1495) on Ungari Tsiviilseadustiku eelnõu eeskujul täiendatud kahe uue normiga. Ühe järgi neist on nõue panditav ainult seevõrra, kui võrra ta on ka loovutatav (§ 1485, l. 2). Teise normi kohaselt on võlgniku nõusolek või teadlikkus tema vastu oleva nõude loovutusest vajalik ainult siis, kui see on sõnaselgelt väljendatud loovutatava nõude kohta koostatud kirjalikus dokumendis.

BES tunneb võlgade ülekandmist võlgnikult teisele isikule ainult uuenduse (*novatio*) tiitli all, ja seda kas *delegatio debili* või *expromissio* kujul (BES-e §§ 3578, 3588 jj.). Eelnõu aga lubab välismaiste seaduste eeskujul võlgade üleminekut olenemata novatsiooni tiitlist. Sellekohaselt on eelnõus ümber redigeeritud BES-e 3588. §-i algus. BES-s algab

²⁷ *Ex-Vene* Tsiviilseadustiku projekti obligatsiooniõiguse osa on esitatud Vene riigiduumale 14. oktoobril 1913. a. Sellest on ilmunud eraväljaanne — V. E. Gertsenberg i I. S. Pereterski: Objazatelstvennoje pravo. Kniga V Graždanskago Uloženiija. Projekt, vnessenõi 14 Oktjabrja 1913 g. v Gossudarstvennuju Dumu, s predislovijem; i predmetnõm ukazatelem. SPB, 1914. — Tsiviilseadustiku 1936. a. eelnõus on tehtud viited *ex-Vene* Tsiviilseadustiku projekti 1905. a. väljaandele.

²⁸ Eelnõu viited Ungari Tsiviilseadustiku eelnõule põhinevad peamiselt järgmisel väljaandel: Gesetzentwurf eines Bürgerlichen Gesetzbuches für Ungarn. Die dem Reichstage vorgelegte Fassung. Veröffentlicht durch das Königl. Ungarische Justizministerium. Budapest, 1914. — See väljaanne sisaldab Ungari Tsiviilseadustiku 1913. a. eelnõu saksakeelses tõlkes. Osa vastavaist viiteist meie eelnõu perekonnaõiguses on tehtud Ungari Tsiviilseadustiku 1928. a. eelnõule, mille lühendiks meie eelnõus — „U. uuem“.

see § sõnadega: „Kui endine võlgnik uuenduse tõttu asendatakse uuega (§ 3578), siis see toimub:...” Eelnõu 1496. §-s, mis vastab BES-e 3588. §-le, on need sõnad asendatud järgmistega: „Võla ülevõtt võib toimuda:...” Võlgade üleminekut käsitlevad normid (§§ 1496—1498) muus osas põhinevad kehtival seadusel (BES-e §§ 3588—3590), kuid ainult selle erinevusega, et abinormidena tulevad siin kohaldamisele mitte novatsiooni kohta käivad normid, nagu see on BES-e järgi, vaid üldnormid lepingute kohta.

Praegukäsiteldud muudatused on omakorda tingitud BES-e 3578. §-i muutmise selle ülevõtmisel eelnõusse 1603. §-na. BES-e 3578. §-i järgi teostub uuendus kas nii, et uue nõude juures mõlemad pooled, nii usaldaja kui ka võlgnik, jäävad endisteks, kuna muutuvad ainult nõude alused ja olulised tingimused, või jälle nii, et muutuvad toiminguosalisel sel teel, et senise usaldaja või senise võlgniku asemele astub uus. Eelnõu 1603. §-i järgi aga teostatakse uuendus võlavahekorra uuele alusele asetamisega, kusjuures nii usaldaja kui ka võlgnik jäävad endisteks. Järelikult ei saa eelnõu järgi uuendus toimuda toiminguosalistes. Kui võlavahekorras peaks teostuma usaldaja või võlgniku või mõlema poole asendamine uutega, siis eelnõu järgi säärasel juhul tulevad kohaldamisele normid nõuete ja võlgade ülemineku kohta (§§ 1482—1498).

Täiesti uus on taganemist käsitlev jagu eelnõus (§§ 1615—1627). See instituut eelnõus, mille kohta ei anna üldreegleid BES, on loodud Ungari Tsiviilseadustiku projekti ja BGB vastavate normide järgi. Kõnesolevas jaos leiavad käsitletu järgmised küsimused: lepingulise taganemisõiguse kasustamisest teatamine (§ 1615), säärase taganemise tagajärjed (§ 1616), kehtivusetu taganemise juhud (§§ 1617 ja 1618), taganemise tähtaeg (§ 1619), taganemisõiguse jagamatus (§ 1620), taganemine kahetsusraha maksmisega (§ 1621), taganemine kohustuse mittetäitmise tõttu (§ 1622), seadusjärgne taganemine, selle teostamine ja järeldused (§§ 1623—1627).

BES-e võlaõiguse osa ülevõtmisel on täidetud veel teine selles leiduv tühik — puuduvad ju seal üldreeglid samuti lepingulise vahekorra ülesõttlemise kohta. Eelnõu vastavad normid (§§ 1628—1632) on pärit Ungari Tsiviilseadustiku eelnõust. Nad käsitlevad järgmisi küsimusi: ülesõttlemisavaldust ja ülesõttlemise tagajärgi (§ 1628), nurjunud ülesõttlemise

kehtivaks tunnistamist teatavail juhtudel (§ 1629); ülesütlemis-avalduse kuulutamist väljakutse korras (§ 1630), kehtivuseta ülesütlemise eeldusi (§ 1631) ja teatavale isikule suunatavaid ühepoolseid õiguslikke avaldusi (§ 1632).

Eespool on püütud anda lühike ülevaade ainult tähtsaimast muudatusist ja tähendusist, mis sisalduvad eelnõu Võlaõiguse üldeskirjades BES-e vastavate osadega võrreldes. Peale nende on üldeskirjades tehtud veel terve rida teisi parandamisi ja täpsustamisi üksikutes §§-des (vt. näit. §§ 1259, 1260, 1316, 1380 jt.).

II. Üksikud võlaõigused (§§ 1649—2125). — Eelnõu võlaõiguse raamatu eriosa pealkirja all „Üksikud võlaõigused“ normib mõningate täienduste, muudatuste ning väljajätmisega kõiki BES-e obligatsiooniõiguse instituute peale eelmainitute.

Käesoleva kirjutise sissejuhatuses märgitud põhjustel on jäänud BES-e obligatsiooniõiguse vastavatest osadest eelnõu Võlaõiguse raamatu eriossa üle võtmata järgmised §-d:

- 1) müügilepingu osast kõik §§-d müügilepingu vormi ning müügilepingu tühistamise kohta liigse kahju pärast (§§ 3859—3860, 3893—3897) ja peale selle veel §§ 3832, 3839, 3847, 3849, 3850, 3860, 3879, 3880, 3882, 3889—3892, 3947, 3949, 3951, 3954—3958 ja 3965;
- 2) vahetuslepingu osast §§ 3976—3980;
- 3) hanklepingu osast § 4023;
- 4) kinklepingu osast §§ 4466, 4469, 4472 ja 4483;
- 5) laenulepingu osast §§ 3644—3653, 3657, 3667 ja 3671;
- 6) pruuklaenulepingu osast §§ 3757, 3758 ja 3764;
- 7) hoiulepingu osast §§ 3779, 3783, 3789, 3798—3801 ja 3814;
- 8) sekvestri osast § 3816;
- 9) võõrastemajapidaja kohuseid reisijate suhtes käsitlevast osast § 3827;
- 10) rendi- ja üürilepingu osast suurem osa §§-e karja rentimise kohta (§§ 4155—4163, 4168 ja 4171), kõik §§-d põlisrendi kohta (§§ 4131—4154) ja peale selle veel §§ 4040, 4041, 4061, 4062, 4077, 4078, 4081, 4091, 4094, 4098, 4102, 4107, 4110 ja 4128;
- 11) teenistuslepingu osast § 4190;
- 12) perelepingu osast §§ 4194, 4207, 4210, 4212 ja 4215;

- 13) töövõtulepingu osast § 4233;
- 14) volituslepingu osast §§ 4366 ja 4412—4414;
- 15) volituseta asjadeajamist käsitlevast osast §§ 4444, 4448 ja 4456;
- 16) seltsingulepingu osast §§ 4289, 4313—4315 ja 4330;
- 17) üksikuid lubamatuid tegusid käsitlevast osast §§ 4554 ja 4566;
- 18) üksikuid võlaõigust tekitavaid olusid käsitlevast osast §§ 4568, 4569, 4574, 4578, 4579, 4581, 4585, 4586, 4588, 4589, 4591 ja 4592;
- 19) pandilepingu kohta §§-d kõik (§§ 3829 ja 3830).

BES-e obligatsiooniõigusest eelnõu võlaõiguse eriossa üle võetud §§-dest on kustutatud paljudel juhtudel üksikuid lõikeid ning märkusi²⁹. Samuti on neis tehtud hulk redaktsioonilisi ning sisulisi muudatusi ja täiendusi. Neist uuendusist käsitletakse siinkohal vaid tähtsamaid.

Eelnõu võlaõiguse eriosas leiduvad normid järelmaksuga müügilepingu kohta (§§ 1689—1692), missugust instituuti ei tunne BES. Samu norme sisaldavad küll *ex-Vene* Tsiviilseadused³⁰, mis tulevad Eestis rakendamisele BES-e subsidiaarseadusena. Erinevalt kehtivast õigusest võib eelnõu järgi järelmaksuga müügilepingut sõlmida ainult kirjalikult (§ 1689). Kehtiva õiguse järgi pole lubatud müüa järelmaksuga põllumajanduslikku elusinventari, eelnõu aga selleks takistusi ei tee³¹. Nagu *ex-Vene* Tsiviilseadustes, nii ka eelnõus pole sõnaselgelt lahendatud küsimust, mis hetkest läheb müüjalt ostjale üle omandiõigus järelmaksuga ostetud asja suhtes. Vene Dirigeeriv Senat on seletanud, et antud juhul omandiõigus läheb üle ostjale asja vastuvõtmise hetkest arvates tema poolt³², prof. V. Jeljaševitši arvates aga alles siis, kui on tasutud terve ostuhind³³. Eelnõust läh-

²⁹ Vrd. näit. BES-e §§ 3665, 3833, 3844, 3877, 4173, 4392 ja 4408 eelnõu vastavate §§-dega 1799, 1651, 1658, 1677, 1920, 2003 ja 2015.

³⁰ Zakonō Graždanskije (VSK X k. 1. j., 1914. a. väljaanne) § 1527¹—1527².

³¹ Vrd. Eelnõu 1689. §-i 3. lõiget *ex-Vene* Tsiviilseaduste 1527¹ §-ga.

³² Vt. Vene Dirigeeriva Senati tsiv. dep. otsusi 1910. aastast nr. 13 ja 1915. a. nr. 10.

³³ Prof. V. B. Jeljaševitš: Kuplja-prodaža v razsrotšku. 1913. Tsiteeritud prof. I. M. Tjutrjumovi järgi: Graždanskoje pravo. II izd. Tartu, 1927. Lk. 367, allmärkus 3.

tudes tuleb Vene Dirigeeriva Senati seisukohta õigemaks pidada.

Võõrastemajapidajate vastutust käsitlevat peatükki on täiendatud uue 1852. §-ga. Selle §-i järgi vabaneb võõrastemajapidaja vastutusest reisija suhtes, kui see pärast tekkinud kahju avastamist ei teata sellest viivitamata temale. Osundatud norm on pärit ühtlase seaduse eelnõust hotelli- pidajate vastutuse kohta, mis on välja töötatud eraõiguse ühtlustamiseks loodud Rooma Rahvusvahelise Instituudi poolt (*Institut International de Rome pour l'unification du droit privé*).

Ka töölepingut käsitlevas peatükis on tegeliku elu nõudel läbi viidud paar uuendust. BES-e 4175. §-i kohaselt määratakse teenistustasu suurus kindlaks neil juhtudel, kus teenistustasu suhtes pole kokku lepitud tööandja ja töövõtja vahel, vahekohtu või kohtuasutiste poolt nende õiglase suva järgi. Eelnõu 1922. §-i põhjal aga tehakse säärasel juhul teenistustasu suurus BGB 612. §-i eeskujul kindlaks taksi järgi, ent selle puudumisel kohalikkude keskmiste palgamäärade järgi. Edasi, BES-e 4209. §-i järgi peremees ei ole kohustatud teenija eest eriliselt hoolitsema, kui viimane ilma tema süüta on haigustunud. Eelnõu 1946. §-i järgi aga on peremees neil juhtudel siiski kohustatud hoolitsema, olgugi, nagu seda eelnõus öeldakse, lühiajaliselt ning mitte üle teenistusaja lõpu.

Päris uue osa moodustab eelnõus BES-ga võrreldes jagu, mis käsitleb asjade ja kätiste läbi tekitatud kahjusid (§§ 2112—2115). Praegusel tehnika-ajastul on säärase normide järele tungiv tarvidus. Nende normide loomisel on vajalisel määral kinni peetud kuldsest keskteest. Nii ei lasu nende normide kohaselt kahju tasumise kohustus sellel, kes on tarvitusele võtnud kõik vajalikud kaitsevahendid hädaohu vältimiseks (§§ 2112—2114), kuid ühtlasi ei ole õigustatud saama kahjutasu säärane kannatanu, kes kahju tekkimises ise süüdi (§ 2115, l. 1). Kui kahjusaja on kahju tekkimisele kaasa aidanud oma süü läbi, olgu nõndagi palju, et ta süüdival viisil pole katsetki teinud kahju vältimiseks või vähendamiseks või kahjutasuja tähelepanu juhtimiseks ähvardavaile tagajärgedele, siis määratakse tasu olude kohaselt (§ 2115, l. 2). Kõnesolevate normide sõnastamisel on peamiselt eeskujuks olnud Ungari ja *ex-Vene* Tsiviilseadustikkude eelnõud.

Viimase uudsuse võrreldes BES-ga esitab eelnõu riigi ja riigiteenijate vastutust käsitleva peatüki näol (§§ 2122–2125). Selle osa kujustamisel on peale välismaa tsiviilseadustikkude ja nende eelnõude eriti silmas peetud Eesti iseseisvusaegset ja *ex-Vene* praksist nende küsimuste kohta. Eelnõu järgi vastutab riik nende kahjude eest, mis tema teenijad on tekitanud nende võimkonda kuulavas ametlikus menetluses või neile antud ametivõimu tarvitamisel kolmandale isikule seadusvastase ning teenija enda vastutust tekitava teoga (2122. §-i 1. l.). Sellest üldreeglist teeb eelnõu erandi nende kahjude suhtes, mis on tekkinud kolmandale isikule kohtudeposiiti antud esemete kaotsimineku, samuti ka nende varade kaotsimineku või halvenemisega, mis mõni muu riigiameti-asutis on võtnud oma valdusse seaduse alusel. Neil juhtudel vastutab riik üldreeglina ka siis, kui kahju tekkimises pole süüdi riigiteenija (2122. §-i 2. l.). 2123. § normib üksikasjaliselt riigiteenija vastutuse ulatust, mis omakorda on aluseks riigi vastutuse suuruse määramisele. Üldreeglina vastutab riigiteenija kahju eest, mis ta kellelegi on tekitanud oma ametikohuste rikkumisega pahatahtlikult või hooletult (2123. §-i 1. l.). Selles üldnormis määratud vastutuse ulatust vähendab eelnõu järgmistel juhtudel: 1) kui riigiteenija pidi toimima otstarbekohasuse järgi, 2) kui riigiteenija hooletusest tekkinud kahju tõttu on kolmas isik seadusvastaselt rikastunud ja 3) kui kolmas isik pole esitanud kaebust, millega oleks saanud vältida kahju. Nagu sellest nähtub, on riigi ja riigiteenija vastutus suhteliselt väiksem eraõiguslike kude juriidiliste isikute ja nende organite vastutusest (vrd. §§-dega 57, 1327 jj.), mis on aga paratamatult tingitud fiskaal-poliitilisest kaalutlusist. Riigi ja riigiteenijate vastutust käsitlevate §§-de kehtivuse laiendab eelnõu omavalitsustele ja muudele avalikõiguslikele juriidilistele isikutele ning nende teenijatele (§ 2125).

Teistest käsitlemata jäetud muudatusist ja täiendusist mainitagu siinkohal veel neid, mis on tehtud §§-des 2023, 2031, 2043, 2108 ja 2109.

Riigikohtu tegelus.

Administratiivosakond.

Kas naisisiku suhtes, kes abiellunud teiskordselt enne Vabadussõda, on kohaldatav Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 42?

Vastus: eitav.

On naisisik abiellunud teiskordselt enne Vabadussõda, s. o. enne, kui temal tekkis pensioni saamise õigus Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 1 alusel, siis puudub alus tõsitamiseks, et tema on kaotanud eelmise seaduse § 1 antud õiguse pensioni saamiseks ainult seepärast, et tema on abielus juba teiskordselt enne Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse ilmumist, kuigi olemas teised selles seaduses toodud tingimused, mis teevad teda pensioniõiguslikuks. Selle seaduse § 42 näeb ju ette, et naisisikutele abiellumisel lõpetatakse pensioni maksmine selle seaduse järgi. Seega § 42 eeskirjad ei saa kuidagi riivata nende naisisikute õigusi, kes olid juba enne selle seaduse ilmumist abielus ega ole selle seaduse kehtivuse ajal üldse abiellunud, kuid selle seaduse § 1 alusel said pensioni saamise õiguse. Et see nii on, tõendavad Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 34 eeskirjad, mille järgi pensioni suurus oleneb perekonna liikmete arvust. Järelikult on üheõiguslikud pensioni saamisel nii mees- kui ka naisisikud, sest näiteks: toitja surmasaamise korral on õigustatud pensioni saama nii ema kui ka isa isiklike õiguste alusel, kuigi nad on abielus. Selles seaduses ei ole ette nähtud, et ainult isa õigustest oleks sõltuv tema abielunaise — ema pensioni saamise õigused.

(RkhA toim. nr. 190 II — 1936.)

Kas Ehitusseaduse § 177 märkus 2 nõue, et igasuguste ehitiste püstitamine linnas on lubatud ainult kinnitatud linna ehitusplaani järgi, on absoluutne?

Vastus: jaatav.

Ehitusseaduse § 177 märkus 2 järgi (RT 1924 — 68) on igasuguste ehitiste püstitamine kinnitatud linna ehitusplaani ülesvõetud maa-aladel lubatud ainult selle plaani järgi ja üksnes linnavolikogul on õigus lubada mitteolulisi kõrvalekaldumisi kinnitatud ehitusplaanist. Nõudes ehitiste püstitamist kinnitatud linna ehitusplaani järgi seadus ühtlasi ei nõua, et juba linna ehitusplaani kinnitamisel selle plaani järgi tänavate, avalikkude platside ja parkide alla arvatud maa-alad peaks linn omandama. Samuti ei nõua seadus otseselt, et linn peaks omandama maa-ala, mis on arvatud platsi

alla ehitusplaani järgi, kuid avaliku platsi alla tegelikult ei ole veel võetud, kui selle maa-ala omanik tahab hoonestada seda maa-ala ehitusplaani vastaselt. Ehitusseaduse § 177 märkus 2 nõue, et igasuguste ehitiste püstitamine linnas on lubatud ainult kinnitatud linna ehitusplaani järgi, on absoluutne ja kehtib nii linnale kui ka eraisikutele kuuluvate maa-alade suhtes, sest linna kinnitatud ehitusplaaniga mitte kokkukõlas olevate ehitiste püstitamine on seadusega otseselt keelatud. Oma otsustes 1929. a. nr. nr. 49 ja 25 ning 1931. a. nr. 27 on Riigikohus juba seletanud, et ehitiste püstitamiseks loa andmisel on linnavalitsus seotud Ehitusseaduse § 177 märkus 2 põhjal kinnitatud ehitusplaaniga ja et vastupidised *ex-Vene* Senati seletused on antud Ehitusseaduse § 177 endise redaktsiooni puhul.

(RkhA toim. nr. 132 I — 1936.)

Kas linnavalitsuse otsuste peale antavaid kaebusi võib linnapea linnasekretäri seaduses ette nähtud korras ja viisil tagasi saata?

Vastus: jaatav.

Kaebuste vastuvõtmine ja edasisaatmine jne. on tehniline toiming ja ka Riigikohus osalt analoogilises asjas on juba seletanud (Rkh otsus 1930 — 46), et säärase toimingu jaoks ei ole tarvet, näit. kui kaebus antud linna-, maa-, alevi- ja vallavolikogude otsuste peale, selleks volikogu kokku kutsuda, mis tegelikult võimatuks võib osutuda, vaid see kuulub volikogu täidesaatva organi ülesannete hulka, mispärast tuleb järeldada, et linnavalitsuse otsuste peale antavate kaebuste vastuvõtjaks, nende edasi- kui ka tagasisaatjaks seaduses ette nähtud korras ja viisil on linnapea sekretäri, kui ka linnavalitsus tarvilises koosseisus.

(RkhA toim. nr. 133 I — 1936.)

Kas Linnamaksu seaduse järgi vabrikud ja tööstuslikud ettevõtted, mis ajutiselt on oma tegevuse katkestanud, kuid alles hoiavad oma endist iseloomu, kuuluvad maksustamisele ühistel alustel ehitistega, millel tööstuse iseloom puudub?

Vastus: eitav.

Linnamaksu seaduse § 6 järgi on kinnisvarade maksustamisel hindamismaksu aluseks kas kinnisvarade puhas keskmine tulukus, või väärtus, mille juures selle aluse määramine oleneb linnavolikogust. Linnamaksu seaduse § 6 märkuse järgi kuuluvad ehistamata maad, vabrikud, tehased ja muud tööstuslikud ja kaubanduslikud ettevõtted maksustamisele igal juhul väärtuse järgi. Linnamaksu seaduse § 28 põhjal on linnavolikogul õigus anda Linnamaksu seaduse reeglite arendamiseks juhatuskirju kinnisvarade hindamise ja maksude võtmise kohta. Linnamaksu seadus ei näe ette, et

vabrikud ja tööstuslikud ettevõtted, mis ajutiselt oma tegevuse katkestanud, kuid alles hoiavad oma endist iseloomu, peaksid kuuluma maksustamisele ühistel alustel ehitistega, millel tööstuslik iseloom puudub. Et sellist erandit teha, siis peab see linnavolikogu juhatuskirjas (§ 28) otseselt ette nähtud olema.

(RkhA toim. nr. 143 I — 1936.)

Kas Hoolekande seaduse muutmise ja täiendamise seaduse (RT 1935 — 43) § 23¹ saab kohaldada juhtudel, kui toetuse andmine on lõpetatud enne selle seaduse määruse kehtima hakkamist, s. o. enne 1. maid 1935?

Vastus: jaatav.

Hoolekande seaduse mõtte järgi võib igasugust selle seaduse alusel antud abi tagasi nõuda kas abisaajalt eneselt, kui tema sissetulekud ja varanduslik seisukord seda võimaldavad, või aga abisaaja omastelt ja sugulastelt, kes on kohustatud ja suudavad abisaaja eest hoolt kanda. Seadus ei piira antud abi tagasinõudmise õigust mingisuguse tähtajaga. Oli tagasimaksmise nõudmise ajal juba kehtiv H. S. § 23¹, mis õigustab kantud kulusid tagasi nõuda administratiivkorras, siis pole põhjust seda tagasi nõudma hakata tsiviilkohtu korras.

(RkhA toim. nr. 152 I — 1936.)

Kas veeühingu liikmelt võlgu jäänud maksude sissenõudmisel administratiiv-sissenõudmise korras kuulub konstaabli ülesannetesse küsimuse otsustamine, kas isik, kellelt maksuvõlga nõutakse, on vastutav maksuvõlgade eest või mitte?

Vastus: eitav.

Administratiiv-sissenõudmise seadus (RT 1932 — 2) § 9 näeb ette, et politsei asub administratiiv-sissenõudmise teostamisele sissenõudmist korraldava asutise kirjalikul nõudmisel ning § 11 järgi politsei võib nõude asutisele tagasi saata ainult siis, kui ta leiab, et nõue pole esitatud seaduslikul alusel. Veeühingute seaduse järgi kuuluvad veeühingute liikmete võlgjäänud maksud sissenõudmisele administratiiv-sissenõudmise korras. Konstaabli ülesannetesse ei kuulu küsimuse otsustamine, kas isik, kellelt maksuvõlga nõutakse, on vastutav maksuvõlgade eest või mitte.

(RkhA toim. nr. 167 I — 1936.)

Kas veeühingu liikmete kohustused lasuvad kinnisvaral reaalkoormistena?

Vastus: jaatav.

Veeühisuste seaduse muutmise seaduse (RT 1935 — 25) § 34 ütleb selgesti, et ühingu liikmete rahalistel ja naturaalkohustustel on avalikkude reaalkoormiste iseloom, kuid ka endises redaktsioonis

tähendatud paragraaf (RT 1925 — 195,196) nägi ette, et ühingu liikmete kohustused kantakse asikohustustena liikmete päralt olevate maa-alade peale kinnistusraamatutesse pärast põhikirja avaldamist „Riigi Teatajas“ kas liikmete eneste poolt 3 kuu jooksul, või liikme tõrkumisel peakoosoleku otsuse põhjal juhatuse poolt. Kui veeühingu liikme kohustused kas tema tõrkumise või veeühingu juhatuse hooletuse tagajärjel ei olnud kantud kinnistusraamatutesse, siis see asjaolu iseenesest ei muuda nende kohustuste iseloomu. Veeühisuste seaduse elluviimise juhatuskirja (RT 1926 — 53) § 15 näeb ette, et maa-ala või ettevõtte omandiõiguse ülemineku korral ühelt omanikult teisele astub uus omanik otsekohe endise asemele. See tähendab seda, et uuele omanikule lähevad üle kõik endise omaniku kui veeühingu liikme õigused ja kohustused.

(Rkha toim. nr. 86 I — 1936.)

Kas piirivalves teenivad üleajateenijad on vabastatud kogukonna heaks võetavast isikumaksust?

Vastus: jaatav.

Üleajateenijate teenistuse seadluse (RT 1928 — 19) § 17 järgi üleajateenijad on vabastatud kogukonna heaks võetavast isikumaksust. Piirivalve organisatsioon on oma iseloomult kaitseväeline. Vene üksiku piirivalve korpuse seaduse (VSK VI k.) § 1 järgi allus ta küll rahaministrile, kuid seetõttu ta oma kaitseväelist iseloomu ei kaotanud (§§ 95, 98 jt.). 1922. a. 30. mai seaduse nr. 41 (RT 1922 — 74/75) järgi allub ta siseministrile, kuid ikkagi tema organisatsiooni iseloom on muutmata jäänud. 1919. a. piirivalve oli sõjaolude tõttu Vabariigi Valitsuse poolt sõjalise organisatsioonina vägede juhataja käsutada antud (RT 1919 — 7). Juba see asjaolu iseenesest näitab piirivalve kaitseväelist iseloomu. Et praegu kehtivas seadluses piirivalves teenivate üleajateenijate teenistus on võrdseks arvatud sama teenistusega kaitseväes, nähtub nii Piirivalve ohvitseride, sv-ametnikkude ja üleajateenijate atesteerimise seaduse (RT 1928 — 8) § 1-st, sest neid atesteeritakse üldiselt kaitseväelaste atesteerimise seadluse alusel, ainult mõningate muudatustega, mis eelmainitud seadluses ette nähtud (§§ 2—5), kui ka Piirivalve valitsuse üleajateenijate korteri ja varustamise seadlusest (RT 1928 — 70, art. nr. 439, § 1), mille järgi kaitseväelaste korteriga varustamise seadlus on kehtima pandud ka piirivalve üleajateenijate kohta.

(Rkha toim. nr. 240 I — 1935.)

Millisest tähtajast tuleb arvestada kinnistumaksu viivitusraha, kas kinnistamise või lepingu sõlmimise momendist?

Vastus: lepingu sõlmimise momendist.

Kinnistumaksu seaduse § 268 järgi ei ole kinnistumaksu tasumine seotud kinnisvara kinnistamise momendiga uue omaniku nimele,

vaid lepingu sõlmimise momendiga, mille alusel kinnisvara ühelt omanikult teisele üle läheb.

(Rkha toim. nr. 211 II — 1936.)

Kas on õigus vannutatud maamõõtja abiliseks registreerida isikut, kel pole teoreetilist ettevalmistust ja maamõõtja kutset ning õigust?

Vastus: jaatav.

Maamõõte seaduse (RT 1934 — 27) § 19 jaotab isikud, kel on õigus vannutatud maamõõtja abilisteks registreeritud saada, kolme liiki. Esimesse liiki kuuluvad isikud, kes omavad Maamõõte seaduse § 6 p. 1 ja 2 tähendatud eriharidust, teise liiki need, kes lõpetanud riiklikkude asutiste poolt korraldatud maamõõtjate ettevalmistuse kursuse, ja kolmandasse liiki need isikud, kes Maamõõte seaduse kehtimahakkamiseni maamõõtjana teotsenud kas riigiasutises või erapraktikal 10 või 6 aastat (aeg oleneb haridusjärgust). Eeltoodust nähtub, et kolmandasse liiki arvatud isikutelt, kel on õigus vannutatud maamõõtja abilisteks registreeritud saada, nõutakse ainult praktilist vilumist, s. o. maamõõtjana teotsemist 10 või 6 a. jooksul, ilma et nad omaksid eriharidust või oleksid lõpetanud maamõõtjate ettevalmistuskursust, s. o. ilma et nad omaksid teoreetilist ettevalmistust ja maamõõtja kutset ja õigust. Siinjuures tuleb tähendada, et maamõõtjana teotsemise all ei tule mõista teotsemist maamõõtja juures töölisena või mingisuguse abijõuna, vaid iseseisvat teotsemist maade mõõtmise ja plaanide valmistamise alal.

(Rkha toim. nr. 43 I — 1936.)

M. T.

Tsiviilosakond.

Kas võib vallasekretär tsiviilhagiga taotella vallalt palgavahet, mis ta on vähem saanud, kui see oli vastava maavolikogu otsusega kindlaks määratud?

Vastus: eitav.

Hageja taotleb palka mitte mingisuguse eraõigusliku toimingu alusel, vaid maavolikogu otsuse põhjal, mis on tehtud RT 1920 — 69/70 avaldatud Vallaametnikkude palga ja tööolude korraldamise seaduse alusel. Leidis hageja, et vallavolikogu talle vähem palka määrates rikkus seda maavolikogu otsust, siis pidi ta taotlema vallavolikogu otsuse tühistamist administratiivkohtu korras. Tsiviilkohtus pole aga võimaline tühistama vallavolikogu otsuseid, mis see teinud tema võimkonda kuuluva isikuga avalikõiguslikes küsimusis (TKS § 1).

(Rkht toim. nr. 540 — R, 1936.)

Kas pärandajast järele jäänud pangas jooksva arvel seisev raha kujundab vallasvara või on see võlanõue (BES § 1744)?

Pärandaja jooksva arvel pankades seisvaid summasid tuleb lugeda vallasvaraks, mis BES § 1744 p. 2 põhjal läheb üle lastetalesele ainuüksi. BES § 1744 küll ei määra lähemalt, mis seal p. 3 mainitud võlanõuete all tuleb mõista, kuid § 1731 nähtub, et nende all on mõistetud igasuguseid väärtvabereid ja võlakohustusi. Raha pangas hoiul pidamist ei saa aga viia § 1731 antud võlanõude mõiste alla.

(RkhT toim. nr. 465 — R, 1936.)

Kui vallaslapse ema sõlmis vaeslastekohtu heakskiitmiseta lapse isaga kokkuleppe, et ta ise kannab lapse ülalpidamise kulud ja neid isalt ei nõua, hiljemini aga ei suuda last ülal pidada, kas on siis lapsel õigus nõuda elatist oma isalt?

Vastus: jaatav.

BES § 168 põhjal lasub vallaslapse ülalpidamise kohustus eeskätt lapse isal. See kohustus tekib isaduse mõistest ja sellest isa loobuda ei või. Muidugi on võimalik, et isa lapse emaga või eestkostjaga elatistrahaga suuruse, tasumisviisi jne. suhtes võib kokku leppida. On võimalik ja mõeldav ka selline kokkulepe, et ema teatavas osas või täiesti võtab lapse ülalpidamiskulud enda kanda üksi, kui tal selleks on majanduslikke võimalusi. Kuid et see kokkulepe oleks kohuslik ka vallaslapsele, siis BES § 386 põhjal vajab kokkulepe tingimata vaeslastekohtu osavõttu ning kinnitust. On aga vallaslapse ema vaeslastekohtu teadmata ning kinnituseta sõlminud lapse isaga kokkuleppe, et ta jäädavalt loobub lapsele viimaselt nõudmast alimente ja laps sellise kokkuleppe tagajärjel jääb ülalpidamiseta, siis sellist moraali- ja seadusevastast kokkulepet seadus ei võta oma kaitse alla ja see ei või takistada vallaslast BES § 168 põhjal taotlemast elatist oma isalt. Et selline kokkulepe on vallaslapse suhtes algusest peale tühine, siis enne alimentide nõudmist sellise kokkuleppe tühistamist vallaslaps ei pea taotlema.

(RkhT toim. nr. 520 — R, 1936.)

Kas kolmas isik, kes ühe poole poolt on kutsutud protsessist osa võtma, võib nõuda protsessi kaotanud vastaspoolelt kohtu- ja asjaajamiskulu?

Vastus: eitav.

Kolmas isik, kes asjast osa võtab ühe poole abilisenä, kaitseb selle poole õigust, kuid ta ei esine iseseisva asjaosalisenä, mispärast temalt ei saa midagi mõista vastaspoolele ning vastaspoolelt talle, eriti ka mitte asjaajamiskulu. (Samuti Ven. Sen. TKS 1908./84; 1897./1.)

(RkhT toim. nr. 242 — R, 1936.)

Kas on meil seaduse järgi kehtiv enesetapja testament?

BES ei sisalda ühtegi normi, mis tunnistaks enesetapja testamendi endast tühiseks. BES määritleb täpsalt tingimused, millele peab vastama testamenditegija (§§ 1984—1992), on tähendatud, millal testament on algusest tühine (§ 2789), millal ta on vaieldav ja kaotab hiljemini kehtivuse (§§ 2791, 2796), kuid ükski neist normidest ei räägi, et enesetapja testament oleks kehtivuseta. Järelikult, kui enesetapja on testamendi teinud vaba tahte avaldusena, terve meele ja mõistuse juures, tuleb sellise testamendi kehtivust määrata üldisel alusel.

(RkhT toim. nr. 100—K, 1936.)

Kas meil kehtiva seaduse põhjal isik, kellele vallasasi on antud käsipandiks, võib selle panditud asja prekaariumi alusel tagasi anda omanikule-panditajale valdamiseks ja tarvitamiseks, ilma et käsipandileping selle läbi tühineks?

Vastus: eitav.

Seoses 1889. a. kohtureformiga muudeti oluliselt BES norme, mis käsitlevad pandiõigust. See toimus sihiga kindlustada reaalkrediiti ja vältida kuritarvitusi pandilepingute sõlmimisel. Vallasvara suhtes BES §§ 1336 ja 1469 määravad, et seda võib panditada ainult käsipandina, s. t. et panditatud asi tuleb anda pandisaaja valdusse. BES ei tunne erandit vallasvara panditamisel sellest üldreeglist. Erandid on ette nähtud mõnes eriseaduses, näit. Krediitasutiste seaduse § 65 (RT 1932 — 31), samuti Laevakinnistuse seaduse § 5 (RT 1924 — 77—78). Seepärast pärast 1889. a. kohtureformi BES § 3767 reeglid, mis määravad, et omanik võib oma asja prekaariumi põhjal vallata, kui tema poolt panditatud asi on pandipidaja poolt talle kasutamiseks ja valdamiseks tagasi antud, on rakendatavad ainult nende erandjuhtude kohta, kus eriseadused ette näevad vallasasja panditamist nii, et asi võib jääda pandiandja valdusse, kuna muil juhtudel, s. t. hariliku vallasvara panditamisel need reeglid pole rakendatavad.

(RkhT toim. nr. 462 — R, 1936.)

T. G.

Kriminaalosakond.

Kas MKS § 7 ette nähtud suurmüügi hinnaks tuleb lugeda eseme väärtust ühes aktsiisimaksuga või ilma selleta?

Vastus: Riigikohus on seletanud, et MKS § 7 ettenähtud suurmüügi hinnaks tuleb lugeda eseme väärtust ühes aktsiisimaksuga, sest on keelatud turule müügile lasta esemeid, milledeelt seadus ette näeb aktsiisimaksu võtmise, ilma selle maksu tasumata.

(RkhK toim. nr. 18 — 1936.)

Kas võib ringkonnakohus ümber hinnata jaoskonnakohtuüliku poolt hinnatud tunnistajate seletusi, ilma et ta ise oleks neid tunnistajaid üle kuulanud?

Vastus: eitav.

KKS §§ 842 ja 806 jõul on ringkonnakohus õigustatud ja kohustatud kohtualuse süüüisimust lahendama oma veendumuse järgi. Selleks on äga vajalik, et antud tõendite suhtes kohus seisukoha võtaks nende usaldusväärsuse või mitteusaldusväärsuse kohta. Viimast küsimust võib kohus tunnistajate suhtes lahendada vaid tingimusel, et ta ise neid üle kuulab vahenditu mulje saamiseks. Järelikult peab kohus juhul, kui ta leiab vajaliku olevat eelmise kohtu hinnangut tunnistaja usaldusväärsuse suhtes võimalikuks ümberhindamiseks kontrollida, ka selle tunnistaja välja kutsuma, uuesti üle kuulama ja alles siis ümberhindamisele asuma.

(RkhK toim. nr. 798 — 1935.)

Kas vastavate tollidokumentide mitteesitamine tõestab igal juhtumil MKS § 89 p. 2 ettenähtud tollivarjamise süüteo olemasolu?

Vastus: MKS § 89 p. 2 järgi karistatakse tollivarjamise eest isikuid, kes süüdlased selles, et nemad müüsid, hoidsid müügiks, müügikohas või sellega ühendatud paigas või toimetasid edasimüügiks sisseveotollile alluvaid või sisseveoks keelatud esemeid, mida ei varustata tollimärkidega ning millede seaduspärane Eestisse toomine ei ole tõestatud Tolliseadustikus ettenähtud dokumentidega. Eeltoodust nähtub, et siin on tegemist tollivarjamise süüteoga, mille puhul toodud üks süüd tõestav presumtsioon. Üldreeglina peab süüdistaja tõendama süüteo teokoosseisu olemasolu tervikuna, süüpresumtsioonide olemasolul seadustes aga veeretatakse tõestuskoormus süüalusele, kes muidu üldkorras täielt vaikida võib, ilma et sellest tema vaikimisest järeldusi tema süüdistuse kohta teha võiks. Käesoleval juhul on süüpresumtsioon antud, kui süüdistatav ei esita vastavaid tollidokumente. Kuid sellega ei ole seadusandja tahtnud öelda, et säärase dokumentide mitteesitamine igal juhtumil tõendab tollivarjamise süüteo olemasolu. Süüpresumtsiooni ümberlukkamiseks võib süüdistatav esitada kohtule kõiki neid tõendusid, millised lubatud KKS korras. Esitatud tõendusid hinnates jõuab kohus otsusele, kas süüdistatav on jõudnud süüpresumtsiooni tema suhtes ümber lükata või mitte. Sellest on loomulikult sõltuv ka süüdi- või õigeksmõistev otsus asjas.

Lõpuks leiab Riigikohus vajaliku olevat võtta seisukoht Tollisead. § 253 l. 1 toodud eeskirja kohta, mille järgi tollikviitungid ja nende asemele väljaantud tunnistused loetakse kahe aasta jooksul seaduslikkudeks dokumentideks, mis tõendavad, et need kaubad on tollitud. Et eeltoodud normist nähtub, et need tollidokumendid kaotavad

peale kahe aasta möödumist oma seadusliku jõu, siis langeb ühes sellega ka ära nende dokumentide jõule rajatud süüpresumtsioon MKS § 89 p. 2 järgi. Sellest järgneb, et kaupade suhtes, millede kohta tõestatud, et nad viibisid Eestis üle 2 aasta, ei saa üldse rajada süüdistust MKS § 89 p. 2 põhjal, vaid tuleb käsitusele võtta sellekohased üldnormid (näit. § 89 p. 1).

(RkhK toim. nr. 72 — 1936.)

Kas kehtiv KKS tunneb „puudulikke“ tõendeid?

Vastus: eitav.

Riigikohus on seletanud, et KKS ei tunne täiuslikke ja mitte-täiuslikke või puudulikke tõendeid (mis mõisted on pärit omaaegsest formaalsete tõendite protsessist). KKS järgi võib iga tõend olla kas usaldusväärne või mitteusaldusväärne ja ainult viimasel juhul ei või arvestada tõendit. Iga tõend, mis sõnaselgelt ei ole kohtu poolt tunnistatud mitteusaldusväärseks, tuleb arvata usaldusväärseks ja sellele võib ja isegi peab rajama otsuse.

(RkhK toim. nr. 826 — 1935.)

Kas KKS § 614 põhjal võib esitada erikaebusi ka erikaebuste tähtaja mitteennistamise peale?

Vastus: jaatav.

Riigikohus on seletanud, et KKS § 614 põhjal võib esitada erikaebusi peale apellatsioon- ja kassatsioonkaebuste mittevastuvõtmise ning tähtaja mitteennistamise peale ka erikaebuste tähtaja mitteennistamise peale.

(RkhK toim. nr. 133 — 1936.)

Millal algab erikaebuse andmise tähtaeg KKS § 333 ette nähtud korras tehtud määruste peale?

Vastus: Riigikohus on seletanud, et KKS § 333 põhjal tehtavate määruste kuulutamist kaebajale ei ole seaduses ette nähtud ja et selle paragraafi 2. lõigendi järgi erikaebuse andmise tähtaeg arvatakse määruse tegemise päevast, nagu selgub selle paragraafi sõnastusest. Sellest järgneb, et kaebaja peab ise selle eest hoold kandma, et määruse tegemise päeva õigel ajal teada saada.

(RkhK toim. nr. 133 — 1936.)

P. K.

Vastutav toimetaja: F. Karlson.

Väljaandja: Tartu Õigusteadlaste Selts.

Tsiviilosakond.

- Kas võib vallasekretär tsiviilhagiga taotella vallalt palgavahet, mis ta on vähem saanud, kui see oli vastava maavolikogu otsusega kindlaks määratud? 356
- Kas pärandajast järele jäänud pangas jooksva arvel seisev raha kujundab vallasvara või on see võlanõue (BES § 1744)? 357
- Kui vallaslapse ema sõlmis vaeslastekohtu heakskiitmiseta lapse isaga kokkuleppe, et ta ise kannab lapse ülalpidamise kulud ja neid isalt ei nõua, hiljemini aga ei suuda last ülal pidada, kas on siis lapsel õigus nõuda elatist oma isalt? 357
- Kas kolmas isik, kes ühe poole poolt on kutsutud protsessist osa võtma, võib nõuda protsessi kaotanud vastaspoolelt kohtu- ja asjaajamiskulu? 357
- Kas on meil seaduse järgi kehtiv enesetapja testament? 358
- Kas meil kehtiva seaduse põhjal isik, kellele vallasasi on antud käsipandiks, võib selle panditud asja prekaariumi alusel tagasi anda omanikule-panditajale valdamiseks ja tarvitamiseks, ilma et käsipandileping selle läbi tühineks? 358

Kriminaalosalakond.

- Kas MKS § 7 ette nähtud suurmüügi hinnaks tuleb lugeda eseme väärtust ühes aktsiisimaksuga või ilma selleta? 358
- Kas võib ringkonnakohus ümber hinnata jaoskonnakohtuniku poolt hinnatud tunnistajate seletusi, ilma et ta ise oleks neid tunnistajaid üle kuulanud? 359
- Kas vastavate tollidokumentide mitteesitamine tõestab igal juhutamil MKS § 89 p. 2 ettenähtud tollivarjamise süüteo olemasolu? 359
- Kas kehtiv KKS tunneb „puudulikke“ tõendeid? 360
- Kas KKS § 614 põhjal võib esitada erikaebusi ka erikaebuste tähtaja mitteennistamise peale? 360
- Millal algab erikaebuse andmise tähtaeg KKS § 333 ette nähtud korras tehtud määruste peale? 360

1936. a. ilmub juriidiline ajakiri

„ÕIGUS“

seitsmeteistkümnendat aastat.

TOIMETUS:

R. Räägo (peatoimetaja), E. Ein, K. Grau, T. Grünthal, J. Kleesment, A.-T. Kliimann, H. Kristal, E. Maddison, A. Palvadre, K. Parts, J. Uluots
A. Mägi (toimetuse sekretär).

Sisuks juriidilised artiklid, kodu- ja välismaa seadusandluse ülevaade, kohtute tegelus; eriti rõhutatakse Riigikohtu tegeluse käsitlemist.

Lisana annab „Õigus“ Riigikohtu 1934. a. ja 1935. a. otsuseid.

Lähemateks kaastöölisteks on Tartu ülikooli õigus-teaduskonna õppejõud, riigikohtunikud, vanemad kohtutegelased jne.

Aasta jooksul ilmub 10 numbrit.

Tellimishind: 8 krooni aastas, üksiknumber 85 s.

On veel saadaval ajakirja kõik eelmised aastakäigud (1920. a. — 1935. a. ühes lisadega) hinnaga kr. 87.50. Üksikaastakäike ühes vastavate lisadega on saadaval hinnaga: 1920. a. — kr. 1.50; 1921. a. — kr. 3; 1922. a. nr. nr. 5—8 — kr. 4; 1923. ja 1924. a. à kr. 4; 1925. — 1928. a. à kr. 4.50; 1929. — 1935. a. à kr. 7.

Toimetus ja talitus: Tartu, Lai tän. 34.

Toimetuse sekretäri kõnetunnid sealsamas
iga kolmap. ja reede, kell 12—13.

Toimetuse sekretäri kodune telef. nr. 14-91.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised.

Hind 85 senti

Ilmus 24. okt. 1936.